

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Космос“

1985 г.

София, 2013

Библиография

[Картинна галерия](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Михаил Пухов. Списание „Космос“, брой 1 от 1985 г.

[Мирис на сярра](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Любомир Чолаков. Списание „Космос“, брой 2 от 1985 г.

[Неземно красив шкаф](#)

Фантастичен разказ. Автор Кир Буличъв. Преведе Маргарита Златарова. Списание „Космос“, брой 4 от 1985 г.

[Говорещият камък](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе от английски Борис Миндов. Списание „Космос“, брой 7 от 1985 г.

[Последният риболов](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Кодзи Танака. Списание „Космос“, брой 8 от 1985 г.

[Глас по телефона](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Сергей Козменко. Списание „Космос“, брой 9 от 1985 г.

Картинна галерия

Научно-фантастичен разказ

Михаил Пухов

Небето беше пусто. Лега не беше изминала и четвърт от ежедневиия си маршрут, нейното законно място в зенита заемаше сега огънатата ивица на Бетон. Бледният сърп на естествения спътник на Бета щеше да прилича твърде много на облаче, ако не беше отчетливостта на очертанията. Истински облаци по небето, както винаги, нямаше, макар всички срокове да бяха изтекли отдавна. На подобни глупави поличби трябва да се вярва – даже древните са узнавали настроението на боговете по разположението на звездите и по други небесни явления.

Друг е въпросът, че да се зяпа небето е безсмислено. Еволюцията е надарила човека с прекрасно зрение, но и слух му е дала не по-малко добър. А когато дойде „Луна“ – да приемем като аксиома, че това все пак ще се случи, – грохотът ще бъде такъв, че даже камъните от върха на Картинната галерия ще чуят и след кратко колебание няма да удържат, ще се търкулнат тук долу.

Павлов прехвърли поглед върху грапавия гранит на скалата, и тъкмо навреме, защото

тушовката, провисяла над корниза почти цяло денонощие след вчерашната вечеря, започна да приготвя новата уловка.

Известно време той следи как тушовката, акуратно местейки косматите си лапи, снове по избрания участък от скалата, оставяйки тук-там след себе си петна черна смола, миризмата на която трябваше да привлече местните живинки към гибел. Разбира се, с невъоръжено око Павлов не можеше да различи нито косматите крака, нито черните блестящи капки – помагаше въображението. Подир час, когато точките се слеят в линии, а линиите – в силует, трябва да се разгледа внимателно с бинокъл творението на тушовката и да се направят снимки, ако действително е нещо оригинално. Безполезно е да се гадае смисълът на телеизображението по първите редове на мрежата, ако те са общо няколко хиляди.

Равната триъгълна стена на Картинната галерия се извисяваше стотици метри в безкислородното небе на Бета, почти изцяло покрита със старателно изпълнени рисунки, и единствено те я отличаваха от други скали,

стърчащи в безпорядък из причудливата гора. Тушовките не се отличават с общителност и обикновено не се приближават една към друга на по-близко разстояние от километър. Как ли самците намират самки през брачния период? Никой никога не е виждал тушовка да напусне уютната скала и да се отправи на пътешествие през откъснатата гора.

От гората, напомняща склад за бодлива тел, се появи Сибирин. Той пристъпи мълчаливо и застана до Павлов в скафандъра си, приличен на робот.

– Е, как е? – попита Павлов.

Той нямаше нищо против своя колега, но го дразнеше навикът му да мълчи, когато от него се чака информация.

– Нищо ново – отговори Сибирин. – Пак нямаше връзка.

Павлов не каза нищо. Ракетобусът „Луна“ снабдяваше планетарните експедиции с всичко необходимо. Ако се беше появил със закъснение на някоя от централните планети, където хората ходят по къси панталони и пият изворна вода, нямаше да се случи нищо страшно. Но групата Бета има, така да се каже, привилегировано положение.

– Разговарях с базата – каза Сибирин. И пак замълча.

– И какво?

– Нищо – рече Сибирин. – Вершинин е стартирал от Алфа, според графика. Полетът протичал нормално. А после престанал да отговаря на сигналите за връзка.

– И това е всичко?

– Ракетобусът е изчезнал някъде в нашия район – каза Сибирин. – Радарите от базата са изследвали цялото гранично пространство, но безрезултатно. Че какво ли са могли да видят от такова разстояние?

– И там мислят, че „Луна“... – започна Павлов.

– Не – рече Сибирин. – Възможно е да имат авария на двигателя.

– А защо тогава нямат връзка?

– „Луна“ е фотонен кораб – обясни Сибирин. – Отражателят и антената му са свързани.

– Ясно – каза Павлов. – Но почакай! Ако „Луна“ се намира в нашия район и ако те имат само авария на двигателя, могат да се доберат до нас с малкия кораб.

– Безусловно – каза Сибирин. – Но Вершинин оставил малкия кораб на Алфа. Орбилетът им е на профилактика и изпълнява програмата за изследване на екзосферата.

– Вершинин е чудесен – рече Павлов. Той помълча. – А какво още съобщиха?

– Посъветвах я ни да преминем на икономичен режим – каза Сибирин. – Те са изпратили безпилотен товарен кораб, най-бързия. Той ще пристигне след две седмици.

– А ние не можем ли да потеглим насреща?

Всяка планетна група имаше на свое разположение неголям четириместен орбител, предназначен за изследване на горните слоеве на атмосферата. Понякога орбителът се използваше за посрещане на ракетобуса „Луна“ на ниска орбита. Това ставаше обикновено при смяна на груповия състав или в случаи, когато приземителният кораб на „Луна“ не функционираше по някакви причини. Например, когато Вершинин го оставяше на Алфа.

– На нашия тихоход? – попита Сибирин. – Че какво можем ние? В краен случай да се доберем до Бетон.

– Лошо – каза Павлов. – Две седмици няма да изтраем.

– Какво да приказваме – каза Сибирин. – Това, което ще дойде, няма да го избегнем. Току-виж сме влезли в историята. С най-злочастния ход.

Те замълчаха. „Странно, колко е трудно да се повярва, че след седмица няма да те има – помисли Павлов. – Всички думи са изречени, всичко е ясно, но да се възприеме

това като неизбежна реалност е невъзможно. Човекът е велик логик, но при подобни обстоятелства логиката отстъпва на втори план, за да отвори място за надеждата. Може би е за добро. Сега ще отидем да приготвим материали за тези, които ще дойдат след нас, да оформяме отчети, да записваме последни мисли, да пишем прощални писма и изобщо да вършим всичко, което е определено. Но няма да повярваме, докато не свърши кислородът.“

– Струва ми се, че един от нас вече ѝ е попаднал – каза Сибирин.

Павлов се обърна към него. Сибирин стоеше, отметнал глава, и гледаше с бинокъла върха на Картинната галерия. Тушовката под корнизата беше изпълнила приблизително една трета от своя пореден шедьовър. Разбира се, от такова разстояние беше невъзможно да се различи нещо.

– Погледни сам – Сибирин протегна бинокъла.

На скалата, като на фотография, беше изобразена камара камъни, всички безформени, освен един. Този камък имаше правилни полукръгли очертания и представляваше всъщност горната част на човек в скафандър. Изпод шлема блестяха нечий очи. Редът на носа още не беше дошъл. Понякога в ползрението попадаха

косматите паякови крака на тушовката или окото, намиращо се върху гърба ѝ, прилично на обектив на фотокамера. Тушовката встъпваше в работния си ритъм.

– Тогава това съм аз – каза Павлов. – Тя започна рисунката, когато ти още не се беше появил.

– Нима е важно?

– Механизмите на възприятието у всички са различни – обясни Павлов. – За човека действителността е кинофилм – цветен, обемен и така нататък. За тушовката това е по-скоро ред бавно проявяващи се и бавно сменящи се фотопластинки. По време на работа записът не може нито да се изопачи, нито да се изтрие от паметта му.

Сибирин кимна.

– Ясно.

– Мен друго ме учудва – каза Павлов. – По-рано той никога не е изобразявал хора. Защо му хрумна изведнъж?

– Никога не е късно да започне – рече Сибирин. – И не е нужно да се приписват на животните човешки мотиви на поведение. „Нещо“ може да хрумне само на човека.

– Благодаря за обяснението – усмихна се Павлов. – По-добре нека дойдем на себе си. Трябва да сложим всичко в ред, а да се чака, е безсмислено. Ще намина насам по-късно да направя снимки.

Известно време те вървяха мълчаливо през гората, следейки внимателно да не би клоните на бодливите растения да повредят защитната тъкан на скафандрите. Сибирин се засмя отведнъж.

– Какво ти стана? – попита Павлов.

– Спомних си теорията на Прат за рисунките на тушовката.

По гърба на Павлов пролазиха студени тръпки.

– Провървяло ти е, ако е несъстоятелна – добави Сибирин.

Когато хората на Прат, спуснали се в системата на Лега преди век, видели скалните рисунки на Бета, те изгубили немалко време и сили да търсят разумни обитатели на планетата, преди да успеят да изяснят, че автор на рисунките е обикновено, според земните понятия, насекомо, а самите рисунки представляват само уловки за другите представители на фауната. По скалите било изобразявано малко животно, предимно летящо, и това дало основание на Прат да предположи, че тушовката рисува всякога именно това животно, което тя иска да привлече в мрежата си. И че набелязаната жертва, виждайки отдалече своето увеличено изображение, го приема за същество от своя вид, пожелава да се

запознае с него по-отблизо и завършва жизнения си път в стомаха на хищника.

– Несъстоятелна не е точната дума – каза Павлов, макар да му беше неприятно. – Безспорно, това често става така. Но Прат е смятал, че рисунките на тушовката оказват върху обитателите на Бета хипнотично въздействие, че те обладават магическа притегателна сила. А това вече е твърде съмнително.

– Доколкото знам, никой не е доказал обратното – спокойно отвърна Сибирин.

„Мистика – помисли си Павлов. – Човекът е странно устроен. Дори пред прага на неизбежната смърт той се бои от всяка ирационалност. Всички са суеверни. Ама че глупост.“

– Колкото и да искам, няма да мога да се изкача на Картинната галерия – каза той. – Така че всичко това е празна работа.

– Светът е пълен с тайни – заключи Сибирин. – Но ние не умеем да ги използваме рационално. Тушовката, например. Определихме химическата формула на нейната смола и направихме най-доброто лепило в света. Не беше ли по-добре да приспособим тушовката като своеобразен жив фотоапарат? Та нали неговите рисунки са необикновено точни.

– Вярно, но ти не можеш да я заставиш да рисува това, което ти искаш – каза Павлов. – А понякога тя изобразява неща, които въобще не съществуват. Оказва се, че у нея има някаква склонност към абстракция.

– Не съм чел за такова нещо.

– Не си имал възможност да прочетеш – каза Павлов. – Сега ще ти покажа няколко фотографии.

– Значи, мога да те поздравя? – каза Сибирин. – Определено се домогваш към историята.

Те се бяха приближили вече до зданието на станцията, разположено на неширока камениста площадка сред гората. Станцията беше стандартна, двуместна, макар че при необходимост би побрала и десетина. Те почакаха в пристройката, докато налягането се изравни. После, когато вратата се отвори, снеха скафандрите и влязоха под купола.

– Покажи какво си открил – напомни Сибирин.

– Сега.

Куполът на станцията беше абсолютно прозрачен, само източният му край беше плътно закрит с филтър, предпазващ незащитените от скафандъра очи от яркото сияние на Лега. Точно над главата гореше тесният сърп на далечния Бетон.

Павлов измъкна фотоалбума от чекмеджето на масата и го отвори на нужната страница.

– Полюбувай се.

От прекрасно изпълнената черно-бяла фотография ги гледаше чудовище. Безформено, аморфно, безгръбначно, то протягаше непохватни пипала, катерейки се по странно гладки, лъчисти, кристални скали, по бляскави огледални повърхности.

– Ти срещал ли си на Бета нещо подобно?

– Не. Но чакай. Една от предишните групи се е занимавала тук с микробиология. В техния отчет има твърде подобни фотографии. – Сибирин се засмя. – Но тушовката няма микроскоп. Така че ти, очевидно, наистина си направил откритие.

Павлов бавно затвори албума и го сложи на мястото му. После се привдигна.

– Тези рисунки вече съм ги описал – каза той. – Няма какво повече да правя. Може би ще отида да направя снимки. И тях трябва да описвам.

Сибирин внимателно го погледна.

– Знаеш ли – рече той. – Всички ние прекрасно разбираме, че това са глупости. Че ти не можеш да се качиш на Картинната галерия, че рисунките на тушовката не оказват хипнотично въздействие на човешкия организъм и така нататък. Но ще бъде по-

спокоен, ако ти постоиш тук. Аз сам ще направя снимките.

– Но аз просто няма какво да правя тука.

– Заеми се с нещо – каза Сибирин. – Пороботи на радиостанцията.

Той отиде в пристройката. Павлов проследи по контролния пулт излизането му. Сетне се обърна към радиостанцията и натисна клавиша с надпис „Местни линии“.

– Тук станция Бета – каза той. – Станция Бета вика ракетобус „Луна“...

Той повтори тази фраза няколко пъти, размествайки думите, после изчака определените пет минути, отново повтори серия призови, отново почака пет минути, и още толкова – за всеки случай. После натисна клавиша с надпис: „Център“.

С Базата, намираща се на милиарди километри разстояние от Бета, не би могло да има двустранни връзки в обикновения смисъл, защото забавянето на радиовълните беше от порядъка на няколко часа. Затова връзката се осъществяваше на принципа „диалог на глухите“ – Базата постоянно предаваше съединеното в едно цяло съобщение за отдалечените планетни групи, и това изглеждаше като обикновено предаване на последните известия. Ако радистите на Базата трябваше да отговорят

на нечий рапорт, те включваха отговора в поредния бюлетин.

Павлов, включвайки радиостанцията, се оказа, естествено, някъде към средата на предаването, дослуша го до края, а след това от самото начало до онова място, където се включи. Нищо ново не чу Павлов в сравнение с това, което му предаде Сибирин. Тогава той изключи радиостанцията, защото вратата на пристройката се отвори.

– Можеш да ме поздравиш – каза Сибирин, – освобождавайки се от скафандъра. – Тя изобрази и мене. Ето, виж.

Павлов взе снимката. Картината беше изписана акуратно, с всички подробности. На камениста площадка сред облите камъни стоеше човек в скафандър. Редом с него седеше друг. Двамата гледаха нагоре, сякаш чакаха от обектива на невидимия за тях фотоапарат да излети птичка.

– Странно – каза Павлов.

– Ти имаш предвид ракурса? – попита Сибирин. – Но тя така ни виждаше – от горе на долу. Мен лично повече ме радва, че аз сега един вид също попаднах в историята.

– Странно – повтори Павлов, гледайки снимката. – Аз май не помня да си седял.

– Аз действително не съм седял – каза Сибирин. – Нямам такъв навик. Ти седиш. А аз, ето на, стоя.

– Аз? – рече Павлов. – Аз също нямам такъв навик. Освен това нима не виждаш, че това не е моето лице?

– Зад скафандрите не се вижда добре – каза Сибирин. – Но още по-малко прилича то на моето.

– Ти си прав – смутено рече Павлов.

Той гледаше снимката. Този, който стоеше, не беше той. А седящият не беше Сибирин. И двамата нямаха навика да седят на камъните под Картинната галерия. Това бяха други хора.

Тушовката изобразява действителността – когато това е действителност – абсолютно точно. – Никога не греша.

Но други хора не са се появявали на планетата вече четири седмици. Нито на самата Бета, нито дори в околностите ѝ.

– Слушай – каза Павлов. – Имаш ли портрет на Вершинин?

– Има някъде. Защо ти е притрябвал?

– Дай го тука – каза Павлов.

Той гледаше репродуцираното скално изображение. „Колко малко знаем за животните! – мислеше той. – Даже за тези, с които се срещаме ежедневно. Какво знаем ние за техните органи на чувствата? Сибирин каза, че тушовката няма микроскоп. Ами ако не ѝ е нужен микроскоп? Ако може да вижда

микроорганизмите така отчетливо, както ние виждаме себеподобните си?“

– Ето ти Вершинин – каза Сибирин. – А ето неговия щурман, Серов. Взех го за всеки случай.

Павлов гледаше снимката. Чуваше дишането на Сибирин, който ги разглеждаше през рамото му. Грешка не можеше да има.

– Да – каза Сибирин след кратко мълчание. – Именно такава рационално използване имах предвид. Но... Аз разбирам, че тя от върха може да види по-добре. Че може да ги види оттук, тях, незабелязаните от нас, ако са се приземили зад скалите. Но защо тогава не сме чули как са кацнали?

Павлов не отговори веднага. „Така сме устроени – мислеше той. – Неволно приписваме на животните човешки мотиви на поведение, наши мисли и чувства. И това, че някои змии реагират на хилядните деления на градуса, а птиците се ориентират по магнитното поле, на нищо не може да ни научи. Ние съдим за животните от позицията

на антропоцентризма. И твърде често грешим.“

– Иди да приготвиш орбилета – каза той. – А аз ще изпратя радиograma в Базата. Ще летим за Бетон.

Той погледна нагоре. В синьото прозрачно небе гореше тесният сърп на спътника, огромна каменна пустиня, която човешкото око възприема като малко бледо облаче с отчетливи очертания.

* * *

Върху блестящата от свежа смола рисунка, прилична на черно-бяла фотография, снета в необичаен ракурс – отгоре – четиримата стояха прегърнати на каменните купчини редом с разнебитения космолет и гледаха в зенита, отметнали глави.

Тушовката, поставила последната лепкава точка, отпъля под горния корниз на Картинната галерия и зачака летящите животни, които той така добре беше изобразил, да дойдат на гости на своите отражения.

Мирис на сярa

Научно-фантастичен разказ

Любомир Чолаков

*„Когато нечестивият се появи из мъглата,
людете усетиха миризма на сярa...“*

Из старинна хроника

„Захранване? Включено. Фабулоид?
Включен. Хиперболоид? Включен. Тематичен
ограничител? Работи. Видео? В норма.
Сензори? Включени. Втори пласт? Налягане
нормално. Темпорален индикатор? Работи.
Подтекст? Степен три-четвърти. Метафорна
батерия? В ред. Лимес? Изключен. Силово
поле? Изключено. Плагиат-предпазители?
Работят. Контакт? Контакт даден! Три, две,
едно... Старт!“

* * *

Пространството пред мен бавно променя
очертанията си. Сенките се преместват,
удължават, скъсяват, мъглата се разсейва,
из нея всичко изплува така, както го оставих
вчера...

Разказът „Мирис на сярa“ е получил втора
награда на конкурса за научнофантастичен
разказ, уреден от научно-техническите издания
на ЦК на ДКМС.

– Не искам! – повтаря свадливо тя.

За нея от вчера е изминала не повече от
минута, затова може да си позволи
настроение за кавга. Но за мен е изминал
цял ден и цяла нощ и вече съм успял да се
овладея.

– Кажы какво не искаш? – въздъхвам.

– Не искам тая свещ! – развиква се тя. –
Мирише... на тамян...

– Толкова е красиво с нея! – не отстъпвам.

– И трябва да звъннеш на Левин!

Ако очите ѝ могат да изпълняват
желанията ѝ, сега навярно щях вече да лежа
с две дупки в главата.

– Мръсник! – казва ледено тя.

– Не е мръсник! – опитвам се да го
защитя. – Просто социалните усло...

– Ти си мръсник!

– Слушай, момиче! – избухвам. – Аз си
върша работата! Не съм виновен, че...

– А, да... – тя замълчава. После виновно вдига очи: – Извинявай! Все забравям...

– Няма нищо – казвам. – Просто истината в никое време не е розова!

– Истина... – тя набира номера. Следват няколко сигнала и тя с плаха надежда вдига очи към мене: – Не отговаря...

– Трябва да отговори! – казвам търпеливо. В слушалката нещо пука и се чува солидният глас на Левин:

– Моля?

– Дези се обажда – казва бързо тя. – Кога да бъда на ваше разположение?

– Дези... – възкликва с добродушен укор Левин. – „Разположение...“ Чисто и просто ви каня на ресторант.

– Кога да разчитам за изложбата? – делово пита тя.

Става ми ужасно гадно от деловия ѝ тон.

– Не по-късно от месец – Левин също минава на практична вълна. – Гарантирам ви!

– Благодаря – казва тя. – Ще чакам да ме потърсите!

Затваря слушалката и известно време почуква с пръсти по нея. После ме поглежда:

– Доволен ли си?

– Не много – отговарям. – Но и това върши работа!

– И това е нещо. А сега какво трябва да правя?

– Ще звъннеш на Антон!

Би трябвало да се зарадва, но тя се мръщи:

– Точно сега ли?

– Какво ти пречи?

– Ех, ти... – тя отново вдига слушалката. – Уж трябва всичко да знаеш и да разбираш...

Набира номера. Този път отсрещната слушалка се вдига тутакси. Той казва пръв:

– Дези?

– Как ме позна? – усмихва се тя.

– По очите, разбира се...

Тя се смее:

– Какви са?

– Ококорени. Кога ще те видя?

– Не знам.

– По дяволите! – избухва той. – Кой знае?

– Дяволите. Дяволът. Злият дявол.

– Ти се подиграваш с мен – оплаква се той. – Може би не се подиграваш, но просто не ме обичаш!

– Тогава какво обичам?

– Обичаш картините си. Четките. Боите. Платната. Рамките. Само не и мене!

– Всичко обичам – казва тя. – Четките. Рамките. Тебе.

– Благодаря! – измърморва той. – Много ласкаво...

– Имаш ли тренировки днес?

Излишно. Трябва да знае, че има. Знае, че има, без тренировки не минава нито ден.

– Имам.

– Желая ти успех!

– Благодаря. Аз ти желая неуспех!

– Лош! Защо?

– За да ти остане време и за мен!

Той затваря телефона. Оправдано, защото е сърдит. Усеща, че нещо не е наред. Че любовта е нещо повече. Че нещо пречи. И беснее, че не разбира какво е това нещо. Днес пак ще смаже спаринг-партньора си.

А тя стои с ръка върху слушалката. Сякаш ме е забравила.

– Беше добре – казвам ободряващо.

Тя плюнчи показалеца си и палеца и пипва фитила на свещта. Във въздуха замирисва на тамян. Сетне ме поглежда, както се гледа вакуум.

– Много добре беше – продължавам да я окуражавам.

– Остави ме! – крещи тя. – Глупак! Глупак! Дявол... Даже и за дявол не ставаш! Махай се!

Протягам ръка и изключвам захранването. Тя, стаята, трепкащата завеса, изгряващото слънце, шумата между дърветата в градината – всичко помътнява, разсейва се, потъва в мъгла.

И във въздуха бавно се разсейва дъхът на тамян. Поне аз винаги така съм си представял миризмата му...

* * *

В началото са били глинените плочки, после камъкът, папирусът, пергаментът, коприната, хартията... Четчици, длета, пера. После е дошла пишещата машина. Докато преди двеста години са изобретили видеографа. А преди два месеца Боди завърши пък своето изобретение. Тази негова кутийка ще превърне видеографа в нещо, което... но за самия видеограф се спори още какво е, дали може да се разглежда като разновидност на пишещата машина, респективно на гъшето перо, или като нов вид изкуство, каквото са били телевизията и киното при зараждането си. Боди без друго ще вкара няколко изкукуругали критици в гроба. За изобретението му не знам, но за това сигурно би трябвало да му се издигне паметник. Иначе изкукуругалиите са упорити.

С него се сприятелихме веднъж, когато той склони да прередя служебните му поръчки и да поправи първо моя видеограф. Мисля, че го направи в еднаква степен и поради вродената си доброта, и поради бутилката, която поставих редом с видеографа. Той не се съгласи да я пие сам.

И докато му помагах, тогава за пръв път ми разказа за добавката към видеографа, върху която работеше през свободното си време.

С две думи, видеографът разполага героите и мизансцена и ги движи по предварително зададена програма, или по предпочитание на автора, на ръчно управление. Всеобщо е мнението, че шедьоври се пишат само на ръчно. Не знам. Знам само, че на ръчно горят най-много видеографи. Боди редовно ругае желанието на нашего брата за гениалност. Ако не искаха да бъдат гениални, работата му щеше да е наполовина. „Всички ви ще вкарам в кутийката!“ – обича да повтаря той. По принцип видеографът се управлява например като лека кола: с помощта на бутони, а в модерните варианти – с устни команди. Героите изричат нужните думи, извършват нужните действия, попадат в нужната обстановка, вследствие на което се получава готовата книга, тоест готовият кристал за прожектиране на холографен екран. Не е сложно. Някога писането е било още по-просто, както казал някой: да се сложат необходимите думи в необходимия ред – елементарно. Вярно, Боди твърди, че най-елементарното е най-сложно. Бях направо шашардисан, когато разбрах какво чете. Вярно, и аз понякога чета книги от

хартия. Но дори за мен това е екзотика и губене на време. „Престъпление и наказание“, „Дон Кихот“, „Илиада“ и всички други са преведени отдавна на езика на видеографите и публиката възприема не по-слабо шедьовъра като триизмерно изображение, отколкото като знаци върху хартия. Всяка емоция, възбудена от думи, може да бъде възбудена от цвят, от комбинация на образ и музика, останалото е почти като филм – сюжет, взаимоотношения на герои, конфликти, трагедии, комедии и прочие. С огромна разлика – киното е било колективно изкуство. Видеографът върна творческата свобода. Макар Боди да не е съвсем съгласен.

– Най-важното ви е отнел – казва той. – Мъката ви е отнел. Затова като чете „Дон Кихот“, човек плаче и се смее едновременно. Като гледа „Топка от гняв“ или, извини ме, „Гибелта на Арктур-Зет“, се прозява и дъвче антисептична дъвка. Това е! – за поубедително той размахва поялника си под носа ми.

– „Гибелта на Арктур-Зет“ е философско произведение! – натъртвам обидено. – Поне така казват критиците...

Той ме гледа присмехулно:

– Критиците... – после сочи с поялника разпилените платки и схеми пред себе си. –

Това ще ви оправи! Ако имаш желание, ти ще изпиташ пробния екземпляр! Измисли си сюжет, докато стана готов! И, моля те, без Арктур-Зет!

Боди нямаше намерение да ни връща към гъшите пера, за да раждаме шедьоври. Не беше такъв ретроград. Идеята му беше по-изтънчено злобна – не трябваше да има непреодолима пространствена граница между автора и героя. Героят трябваше да е жив човек за създателя си – когато е ранен, да виждаш кръвта му, да усещаш горящото му чело при болест, да можеш да избършеш сълзите му... И малкият поялник в ремонтната на Института постоянно димеше.

Един ден той пъкна в ръцете ми продълговатата кутийка, която после отне спокойствието ми, и само каза:

– Включваш към видеографа с червения и синия извод. Късмет имаш, че ме срещна! От двеста години насам ти ще бъдеш първият истински писател! Мъката ще познаеш, братче! Желая ти успехи! Не мога да пиша, ама поне усещам какво трябва, за да се пише!

Когато включих приставката, разбрах, че малкият поялник на Боди ще направи революция в литературата. Вече не можеше като в древността да се наслаждаваш над красива, но празна фраза, или да се радваш

над красиви цветове и форми както доскоро; с една перфокарта да построиш умопомрачителен сюжет и после да стоиш настрана и да гледаш как критиците разтварят ръце от възторг. Да, това беше основното – не можеше да стоиш настрана. Тази кутийка те усукваше, връзваше мозъка ти на възел и те вкарваше в това, което измисляш, вкарваше те в собствения ти мозък и там ти се срещаше с всички тях, родени от него. И те, които преди можеха спокойно да се разлагат на типове, прототипове, положителни и отрицателни, смелчаци и страхливци, добри и лоши, сега заставаха лице в лице с тебе и ти не можеше да се спасиш с ръчките и бутоните. Имаше един-единствен път – героите ти трябваше сами да повярват, че не бива да правят друго, а именно това, което им казваш. Ти беше сред тях, ти ставаше един от тях и най-ужасяващото бе, че те знаеха кой си. Как нямаше да знаят, нали бяха излезли от мозъка ти, а мозъкът ти знаеше кой си. Отначало се опасявах да не започнат да изпаднат в истерии и депресии от това знаене, но страхът ми се оказа напразен. Те знаеха „измислеността“ си, но това пораждаше само лека сянка на печал по време на разговорите ни на тази тема. Когато настанеше време да действуват, сякаш забравяха това. Сега вече

след сядането ми пред пулта и оставането ми срещу голите овални стени нямах работа с безучастните към мен изображения, а сам се озовавах вътре сред стените, като в същото време продължавах да си седя пред пулта. Бях и там, и тук. Разбира се, съществуваше силово поле, което можеше да накара всеки от тях, иска не иска, да прави това, което аз искам. Но хубави неща се пишат без силовото поле. Както и в живота рядко се успява със силовото поле. Но именно защото това за тях е животът им, понякога и те предпочитат да отидат към измисленото, както и ние понякога избираме измислицата вместо истината. Тогава трябва да ги върнеш. Но без силовото поле. Сами трябва да се върнат. А връщането, както във всички векове и епохи, боли. Както сега и Дези я боли...

* * *

Пространството пред мен бавно променя очертанията си. Сенките се преместват, удължават, скъсяват, мъглата се разсейва, из нея изплуват очертанията на спортната зала с боксьорската круша в ъгъла. Антон безмилостно бърхти крушата. Като ме вижда, той спира и идва при мене.

– Как си? – пита, като бърше чело с лакътя си. После задава въпроса, който всъщност го интересува: – Как е Дези?

– Нали ти се обади по телефона? – казвам и сядам на платненото столче.

– Обади се – потвърждава и веднага се оплаква: – Не беше много любезна. Защо не поговориш с нея, а?

– Знаеш ли, не разбирам от сватосване! – осведомявам го. – Изобщо, оправяйте се сами!

– Така е най-лесно! – избухва той. – Измислиш някого и после го захвърлиш да си троши главата!

– Моята повече е строшена! – признавам. – Боли ме вече от вас! Защо не правите всичко кротко и спокойно, а? Нали в края на краищата е важен резултатът?

– Не знам – той се надвесва над лицето ми. – Знам само, че ще размажа физиономията на този твой Левин, ясно ли е? Това ще е резултатът! И край! И не ме интересува! – ръката в огромна боксова ръкавица се люшка отпреде ми.

– В живота не се върви по линия на най-малкото съпротивление! – отвърщам, като предпазливо отстранявам коженото кълбо от носа си.

– Ще го имам предвид! – крушата се разтърсва от ударите му и се завърта около въжето, на което виси. – Между другото, такива като тебе са много вредни, да знаеш! Измисляте си съпротивления! Доказвате си

колко е сложен животът, защото ви е страх да го живеете както трябва! Много поздрави на Дези!

Крушата продължава да се разтърсва от ударите му, когато излизам от залата. Добре, че не съм на нейно място. Левин май само силовото поле ще го спаси...

За моя изненада в ателието на Дези гори свещ. Сама тя с палитрата стои съсредоточено пред статива и четката ѝ е застинала неподвижно.

– Страхуваш ли се? – питам, като заставам зад нея.

– Да – казва тя, без да се обръща. – Разбираш ли, има бои, които просто плачат, когато ги нанасям. Има и други, които направо крещат от болка. Тогава усещам, че някъде греша, но не зная къде точно. Не знам дали разбираш, толкова особено чувство...

Разбирам, и още как.

– Имаш поздрави от Антон.

– Това ли ти е работа – да разнасяш кой какво казва?

– Правя му услуга – кой знае защо се чувствавам неудобно.

Тя гневно се обръща към мене:

– Не съм те молила за такива услуги!

– Човекът те обича – опитвам се да разбера какво има на картината ѝ. Аз съм

виновен, така и не измислих какво в края на краищата ще рисува.

Тя ме гледа с ненавист:

– Затова ли ме прашаш при Левин?

– В живота има и такива неща – казвам. – За да се борим с тях, трябва първо да ги покажем!

– Герой! – казва тя. – Борец! Идиот!

Свивам рамене:

– С голи емоции доникъде не се стига! Трябва да покажа истината, разбери това! И трябва да я покажа в художествени образи! Ти си ми художественият образ! Нали всички вие искате да бъдете истински, а не измислени? Искате го само на думи!

– Искам да ме приемат в изложбата не заради Левин, а заради картините ми!

– Ако не отстъпиш на Левин, няма да те приемат! И трябва да укротиш Антон! Намислил е да бие Левин, тогава ще пропадне всичко!

– А ти какво ще спечелиш от това, че ще ме предложиш на Левин?

– Ще постигна художествен ефект! – казвам. – Ще изобразя противоречието в една разкъсваща се душа между голямото изкуство и дребнавите ограничения на живота.

– Аз ли съм разкъсващата се душа?

– Имаш тази чест.

– Благодаря. Не бих искала да съм на твоето място. И съжалявам само за едно...

– За какво? – питам. Интересно е, когато те разговарят откровено.

– За това, че сме измислени точно от тебе. Предпочитам да бях измислена от някой друг.

Знаела къде да удря, кобрата... Известно време се чудя какво да отговоря. Но заговорва пак тя:

– Извинявай, че ти го казах. Сигурно изглежда смешно отстриани – нещо, което е измислено от тебе, да ти говори за истинските неща. Но говоря, защото смятам, че ще ти е полезно...

Това надхвърля всякакви граници.

– Това надхвърля всякакви граници! – избухвам. – Измислих те не за да ми четеш морал, а за да изпълниш точно определена задача в този разказ, който сега съчинявам! И край! И точка! И нямаш право на повече! Изобщо много си позволяваш!

– Не бива да те е страх от това, което говоря! – казва тя. – В известен смисъл аз – това си пак ти!

– Благодаря за утешението! – изръмжавам. – Щом аз – това си... пардон, щом ти – това съм... По дяволите! Разбери – животът трябва да те пречупи, за да влезеш в конфликт с него! Затова трябва да отидеш

при Левин! Трябва да намразиш самата себе си, за да последва катарзисът ти, пречистването...

– Не искам да се мразя! – казва тя. – Никого не искам да мразя, най-малко себе си! Искам само хората да видят картините ми! Без да обичам Левин.

– Е, без да го обичаш не може! – казвам злорадо. – Днес обществото е все още несъвършено. Когато всички станем ангели, тогава всичко ще бъде както искаш. Сега ангели няма!

– А защо не пишеш научна фантастика? – сърдито пита тя. – Да беше ме измислил в някой такъв фантастичен разказ...

– И там хората не могат да бъдат ангели! – възразявам. – И там ще си има конфликти, защото обществото без конфликти...

– Ама мен не ме интересува това! – крещи тя. – Не разбираш ли? Искам да покажа картините си на хората! А ти се занимавай с конфликтите!

Тя изглежда забравя...

– Ти изглежда забравяш – казвам. – Забравяш, че и тази изложба не е истинска. И тя е измислена от мен. И няма хора, които да видят картините ти. Тях също аз съм ги измислил!

Тя млъква за малко.

– Това е така за тебе – казва. – И за хората като тебе. Но, без да се обиждаш, искам да ти кажа, че... за нас вие изглеждате някак измислени...

Съзнавам, че трябва да се изсмея. Но някак си не ми е смешно.

– Не се плаши! – продължава тъжно тя. – Не искам да ми помогнеш!

– Най-добре ще ви помогна, като не се меся! – разярявам се. – Нали искате да бъдете съвсем като истински? Е, на истинските хора явява ли им се господ бог да ги води за ръчичка? Човек сам върви по пътя си. И в нашия живот. И във вашия... във вашия живот. Трябва да бъдеш доволна, че си измислена, измислените хора са по-добри от истинските! Затова ги измисляме, за да се борят, за да се ръководим от тях... Не виждам нищо смешно!

Тя така се смее, че чак сълзи се показват в очите ѝ.

– Извинявай! – тя ги бърше. – Стори ми се, че е смешно! Просто ние да се борим вместо вас... но какво можем да направим ние? Нали не сме истински?

– Понякога сте по-истински от нас – казвам. – Когато ние не знаем вече истински ли сме, или измислени, вие трябва да ни го покажете! Иначе защо да ви измислям? Защо да ви измислям, ако не сте истински?

Тя е притихнала.

– Това е тъжно – решава. – Вие трябва да бъдете по-истински от нас. Дори и не „трябва“ То е така. И аз ще се радвам... – тя се мъчи да убеди сама себе си – ... ще се радвам, ако съм ви полезна с нещо. Но все пак... не искам с Левин...

Мълча.

– Това е ужасно – казва тя. – Ако бях истинска, никога нямаше да го направя! Може ли да попитам нещо?

– Да – разрешавам. – Питай!

– Ако на мое място беше... истинска жена... и ако ти обичаше тази жена... щеше ли да я накараш да направи това? – тя оставя четката на изцапаната с бои масичка и настойчиво се взира в мен. – Кажи ми?

Мълча.

– Понякога ми се струва – продължава тя, – че аз съм измислила всичко това. Измислила съм, че съм измислена. И всъщност съм си съвсем истинска. Може би затова нямам желание да върша това, което би трябвало да вършат измислените. Не се обиждай, струва ми се, че и тебе съм измислила, така, за по-интересно... Нали знаеш... знаеш, разбира се, щом и аз го зная... някога еретиците вярвали, че светът е създаден не от бога, а от дявола. Не можело толкова лош свят да е творение на бога.

Когато ти в началото ми каза кой си и коя съм аз, ти ми приличаше на бог... А сега...

– Сега мирише на сярa – помагам й.

Тя прави опит да се усмихне:

– Може би си отчаян от нещо...

– Защото измислям лош свят?

Тя неуверено потвърждава:

– Лош е – после се оживява: – А може би така е по-добре? Кой се интересува от розовите светове? Там сигурно не е интересно...

Тя вече е почти развеселена:

– Прости ми, че понякога разсъждавам глупаво! Разбира се, че така е по-интересно да се живее! И все пак Левин трябва да си получи заслуженото, нали? Така ще е справедливо. Ти можеш всичко! Направи така, че той да бъде наказан! Нали справедливостта трябва да победи – и в твоя, и в моя свят... Иначе за какво да се измисля нещо? Защо ти си ме измислил и аз съм те измислила? Нали?

– Така е – казвам. – Искаш ли да ти се обади Антон?

– Не – тя категорично и победоносно върти глава.

– Той иска...

– И аз искам. Само че друг.

– Кой?

Тя се вторачва в мене:

– Не знаеш ли?

– Откъде мога да зная?

– Но ти трябва всичко да знаеш! – настоява тя. – Или може би не искаш да знаеш? – поглежда ме подозрително. Понеже не отговарям, тя продължава: – Както желаш. Ако този, който аз искам да ми се обади, иска и той да ми се обади, нека се обади. През това време ще си намеря някакви занимания – прибавя заядливо.

Обръщам се с намерение да изляза от ателието.

– Чу ли? – вика тя подире ми.

– Чух – казвам, без да се обръщам.

– Ще ми се обадиш ли?

Каза го най-сетне. Горката, колко ли се е измъчила. Боди трябваше да ме предупреди за такива възможни усложнения. Но и той едва ли е допускал...

– Ще ти се обадя, разбира се! – отговарям.

– Нали ти си ми главната героиня, закъде съм без тебе?

Тя се усмихва щастливо:

– Хубаво е... да знаеш, че за някого си главната! – Тя ми маха за довиждане.

Излизам...

Превключвам... Антон подскача около крушата.

– Кажи! – подканя ме той, без да прекъсва тренировката си.

– Можеш да поговориш с Левин! – казвам.

Той невярващо се обръща към мен.

– Да – добавям. – За да не го повредиш, можеш да си вземеш и ръкавиците...

– Благодаря ти! – свирепо се усмихва той.

– Бъди спокоен, няма да се изложa!

– Не се съмнявам! – уверявам го.

После го оставям да си продължи тренировката...

* * *

Когато свалям шлема от главата си, усещам, че слепоочията ми са мокри. Мускулите ми се отпускат един след друг, поемам си по-свободно дъх. И макар да знам, че след такъв усилен сеанс видеографът трябва да изстине, пък и самият аз да се охладя, нещо не ми дава да стана от креслото.

За нея сега времето е спряло „Ще ми се обадиш ли?“ Ама как няма да ти се обадя бе,

хлапенце, закъде съм без вас, добри и лоши, герои и подлеци, храбреци и страхливци, нали затова ви търся, за да бъдете по-добри от нас... Ще ми се обадиш ли? Нахлузвам трескаво шлема, избърсвам потта от бузите си, включвам... Контролните лампички святкат. Фабулоид? Включен. Хиперболоид? Включен. Тематичен ограничител, видео, сензори, темпо-индикатор, метафорна батерия, втори пласт, подтекст, плагиат-предпазители... Контакт? Контакт даден! Три, две, едно...

Пространството бавно променя очертанията си. Сенките се преместват, удължават, скъсяват, из мъглата всичко изплува така, както съм го оставил...

И мирише на сярa.

Неземно красив шкаф

Фантастичен разказ

Кир Буличъв

Лиза нямаше да обърне внимание на този шкаф. В оказионния магазин хората отиваха не за да се любуват на вещите, а да купят поевтино нещо, което им трябва. Лиза отдавна се беше научила да не вижда съблазнителите, които се навираха в очите ѝ. „Ти си като касиер – беше ѝ казала веднъж Тамара. – Милиони рубли могат да минат през ръцете ти, а за теб все едно че не са пари. Бих искала и аз така да живея.“ Тамара всъщност не искаше да живее така. Тя жадуваше да владее всичко – вещи, пътешествия, коли, апартаменти, мъже, но не беше алчна. Готова бе да раздели своите желаниа с близките си. Особено с Лиза.

– Лизавета! – викна Тамара с тръбен глас.
– Я погледни.

Лиза послушно се откъсна от кухненските комплекти и се промъкна до Тамара през тесния проход между бюфети и шкафове. До Тамара тя изглеждаше крехка и беззащитна.

– Неземно красив шкаф! – каза Тамара. – Можеш всичко да побереш в него. И за внуците ще остане в наследство. Сега такива не се правят.

– Там зърнах кухненско шкафче от полска гарнитура.

– Лизввета, не се отвличай! Такива шкафчета имат всички, а този тук е уникат.

Лиза се подчини и започна да разглежда неземно красивия шкаф, който очевидно е бил правен за богат търговец: отстрани имаше врати до пода, по средата отгоре – стъклен бюфет, под него бяла мраморна полица и чекмеджета. Шкафът беше украсен с богата резба, с лъвове, гербове и на лъвски крака.

– Гореще си сложиш чашите за вино – каза Тамара.

– Нямаме вински чаши.

– А чашките? Леля ти ги донесе на сватбата. А отстрани ще окачиш роклите и костюмите – в цял ръст... В чекмеджетата ще наредиш бельото и ще остане още място. Това е мечта!

– Ела да ти покажа кухненското шкафче.

– Нищо подобно! Млади човече, къде сте? Кажете ни цената.

Вял и отпуснат продавач им обърна внимание, като спря в началото на прохода.

Синята сатенена престилка като камък притискаше още младежките му рамена.

– Цената е написана. Оттук не виждам.

– Тук е написано седемдесет рубли. Защо е толкова евтин?

– А кой ще го купи? В маломерна квартира няма да влезе.

– Това ли е единствената причина? Затваря ли се? Има ли ключ? Не е ли прояден от червейчета? Виждаш ли, Лизавета, всичко си е в ред, а във вашата висока стая ще влезе. И най-вече дървото е червено.

– Дъб – каза продавачът.

– Още по-добре. Вземаме го.

– Тамара...

– Само лъвовете да отрежеш и да ги продадеш поотделно, ще вземеш най-малко по петдесет рубли за всеки. Когато решиш, ще ти го уредя.

– А Павел Николаевич...

– Ще бъде доволен. Не веднага, но ще бъде, като си направи сметката.

– Вземате ли го, или не? – попита продавачът. В едната си ръка той държеше тънък кочан с квитанции, а в другата – писалка,

– Ще се върнем утре – побърза да отговори Лиза.

– Утре не гарантирам... Може и да го няма.

– Вземаме го – каза Тамара, като отблъсна Лиза и се запъти към продавача. А пък Лиза се сети, че има само четиридесет и три рубли, а пък трябваше да купи хляб и масло. Сигурно и Тамара нямаше пари и значи ще се размине.

У Тамара се намериха пари включително и двадесет рубли за превоза.

2

Павел Николаевич се върна в къщи късно и може би беше по-добре, защото не видя как шкафът се вмъкваше в стаята. Той дълго стоя пред него, като се люлееше от пръсти на пети, поглаждайки плешивото си теме. После каза късо: „Глупачка.“

И отиде в кухнята да играе шах със съседа.

Лиза очакваше „конско“ и дори наизусти текста, който Тамара й наговори: че шкафът е вечен, ценен, за лъвовете, но „конското“ се състоя едва на другата сутрин. Мъмренето беше без повишаване на глас, дори скучно.

Павел Николвевич седна до масата по пижама, закри се с вестника, отдели себе си и омлета от жена си. Гласът се чуваше зад вестника, само се виждаха силните му пръсти със старателно изрязани нокти, които почукваха по краищата на страницата.

– Аз съм заделял средства за закупуване на кухненски шкаф – информира той Лиза. – желателно е да бъде бял на цвят. А сега с въшки ли ще го купим? Почакай, не съм свършил. Второ съображение: в края на годината ще ми дадат от предприятието двустайна квартира. Като те регистрирах миналата година за московска жилищна площ, разчитах на определено отпускане, в смисъл на увеличаване шансовете за метраж. А пък в маломерна квартира този кютюк няма да влезе. Ще изяде цялата увеличена площ. Ти за това помисли ли?

– Но той е почти вечен... И лъвовете.

– Тамарка ли беше с теб в магазина? Предупреждавам те, че занаят няма да търпя пребиваването й в моя дом. Имай го предвид.

Павел Николаевич стана и отиде да се преоблича. От силното вълнение той не допича с млякото. Лизочка мълчеше като риба. Самата тя нищо не хапна, пък и не й се ядеше. Павел Николаевич набързо се приготви и излезе. А Лизочка измъкна от най-горната полица в кухнята зад пакетите със сол една цигара, върна се в стаята и запуши, като отвори прозорчето. Ако Павел Николаевич разбереше, че си позволява това, навярно би подал молба за развод. Лизочка смучеше от цигарата, а мокрият

вятър издърпваше дима от прозорчето. Тя си мислеше, че Тамара все пак ще идва, защото без нея тя е заникъде.

Докато прибираше масата, поглеждаше към шкафа. Той сега й харесваше повече от вчера, може би заради мъмренето. Шкафът беше нежелан в тоя дом – голям, шкембест, с лъвовете, необичан.

Тамара дотича, без да позвъни, за да отидат в завода, но всъщност искаше да се полюбува на шкафа и да разбере какво се е случило на Лиза заради него.

– Виждам – каза тя от прага, – че няма нищо счупено, а и ти нямаш синина под окото. какво, размина ли ти се?

– Разсърди се – отвърна Лиза. Разбира се, Павел Николаевич с пръст не я бе докоснал, а пък да счупи нещо при неговата пестеливост е дори смешно да се мисли.

– Какво ти каза?

– Не желае да те пускам в къщи.

– Ти, разбира се, на мен стовари всичко.

– Сам се досети.

– Значи аз съм черният демон, духът на изгнанието? Да върви по дяволите твоят плондер. Отдавна да съм избягала от него...

– Тамара!

– Не ми се моли. По-добре донеси пепелник. Къде са чашките? Трябва да ги

сложим. През стъклото ще бляскат като в дворец.

– Да тръгваме. Време е.

В автобуса Тамара все още мърмореше, отделила с гърди Лиза от публиката.

– И ако си се стремила към столицата, то е било заради цивилизацията. Иначе и в твоята Кимра щеше да си живееш не по-зле...

– Не зная.

– А какво виждаш тук? Поне на театър водил ли те е? Не сега де, а когато те ухажваше?

– Ти знаеш...

– Зная. Дори не те е ухажвал. Отишъл при роднини в Кимра, видял те е да миеш пода у леля си и те довел.

– Тома.

– Само не ме убеждавай, че го обичаш този шопар. Такава любов няма право на съществуване.

Лиза чакаше спирката. Оттам се разделяха в различни посоки: Лиза бе машинна работничка, а Тамара машинописка в заводското управление.

3

Вечерта Лиза закъсня, трябваше да събира профсъюзния членски внос, после се отби в магазина. Павел Николаевич беше вече в къщи и не сам. Довел бе някакъв

познат дърводелец. Дватамата почукваха шкафа, оценяваха го, а Лизочка приготви масата. Добре че се намери четвъртинка. Павел Николаевич пиеше рядко, само в компания, но за всеки случай държеше запас.

Като изпрати госта, Павел Николаевич се изправи пред шкафа, сам той стана шкаф.

– Истински дъб – каза той, без да гледа Лиза. – Покрий го с мебелен лак, ще намажеш тънък слой, а пукнатините закрий с кафяв молив.

После отиде при един професор да му поправя колата, а Лиза се зае с шкафа. Изми го, намаза го с лак, закри пукнатините, наръси го вътре с нафталин. В най-долното чекмедже намери някакви картички с дупчици по краищата. Чекмеджето беше обемисто, но плитко. Лиза не можа да измисли какво да сложи в него. Затова пък горе зад стъклото постави чашките, подарени на сватбата ѝ, и стар порцеланов чайник с очукано по краищата гърло, с пукнатина на капачето, но много красив, старинен, с птици.

Забавно ѝ беше да си представя каква е била съдбата на този шкаф, да си въобразява как някоя госпожица в бяла до земята рокля го отвари, изважда от него кристална кана с лимонада и я налива в крехка чаша.

Когато Павел Николаевич се върна уморен, първата му работа бе да извади чайника, за да не разваля вида. Лиза, разбира се, не се опита да спори. Мислеше си, че той все пак не е лош човек, справедлив е, но се страхува, че тя може да го приеме като равен на нея, както става в други семейства. А на Лиза и през ум не й минаваше. Все пак разликата във възрастта им бе повече от двадесет години. При това той е старши механик със златни ръце. А тя какво е видяла? Завършила е осем класа, работила е в магазин, пътувала е на екскурзия до Киев и дори не е мечтала, че някога ще живее в Москва... Пък и да беше мечтала, то поне не така както стана.

В шкафа за всичко се намери място. Дори за ненужни вещи. Павел Николаевич нищо не изхвърляше и обичаше да разказва как веднъж изхвърлил един винт, а после му потрябвал и се наложило да го търси по магазините. А пък Лиза имаше добра памет, млада, тя винаги помнеше кое къде е: „Лиза, къде е бялата жица?“, „Лизавета, къде е дръжката на червения куфар?“

А сега всичко е в шкафа. И въпреки това долното чекмедже отляво е все още празно.

4

Тамара чакаше Лиза на пропуска.

– Вземи – рече тя. – Билети за театър. От профкомитета се снабдих. Петнадесети ред на партера.

– И трябва да отида?

– С мен ще дойдеш.

– А Павел Николаевич?

– От нашия профкомитет са. Той все едно не би дошъл. „Дамата с камелиите“. Дюма я е писал. Ти чела ли си „Тримата мускетари“?

– Чела съм я. Само че този е другият Дюма. Дюма-син.

– Понякога ти се чудя. Всичко знаеш и за какво? Ще дойдеш ли?

– Ако Павел Николаевич...

А Павел Николаевич не възрази. Само попита колко струва билетът. Лиза беше подготвена за въпроса и каза, че са от профкомитета, безплатни.

– Тогава трябва да се посети – каза той. – Отивай!

Не можеше да се каже, че е алчен, но пестеше за обстановката в новата квартира, за да бъде тя като за пред хората. Тамара казваше: „Ти, Лизавета, имай предвид, че той цял живот ще пести, няма да ти даде дъх да си поемеш. Първо за гарнитура, после за кола, после още нещо ще измисли.“

За година и половина Лиза нито веднъж не беше ходила на театър. Дори на кино само три пъти е била. Какво да говорим – сватбата

не отпразнуваха. Нямаше бяла рокля, нямаше кола с кукла на предния капак и с червени панделки. Минаха скромно. Дойдоха приятелите на Павел Николаевич, съседът, лелята. Дори не се целунаха. Когато някой извика „горчиво“, го погледнаха с такова удивление, че той се запъна.

Лиза отвори шкафа, сякаш не знаеше, че там има само една официална рокля, синя, беше си яшила още в Кимра, но тя й беше тясна в бюста и бе абсолютно демодирана.

– Утре ще закъснея – каза Павел Николаевич, без да гледа как жена му се опитва да навлече роклята. – Ще се върна гладен. Правиш ли си сметка?

– Да-да, ще ти оставя всичко. Ще го приготвя и ще го оставя.

Павел Николаевич се учуди, вдигна очи от кръстословицата, но си спомни, че самият той одобри театъра и въздъхна малко обиден.

Невъзможно беше да отиде на театър със синята рокля. По-добре щеше да бъде да се откаже и да не става за смях пред хората.

– Никъде няма да отида. Ти не се безпокой. Всичко ще бъде готово.

Павел Николаевич сне очилата с пълната си розова ръка и се вторачи в нея като в глупачка.

– Билетът ще изгори. Трябва да се посети. А пък аз някак си...

За него беше важно той да има последната дума. И обидата. Ако Лиза не отиде, тя ще бъде обидената. Не бива така.

А Лиза си мислеше, че няма и обувки. Само спортни, с които ходеше из града. Можеше да обуе ботуши, подходящи, но кой през септември ходи с ботуши на театър? Ами ако си сложи блузка от трико и пола?

Обзе я трескаво странно объркване. Сякаш съдбата сама не я пускаше на театър, а може би никога вече нямаше да й се случи да отиде.

Павел Николаевич се намери да спи, загаси лампата, а Лиза отнесе роклята в кухнята, поразпори я тук-там, но напразно. И заплака. Плачейки беззвучно, се върна в стаята, изтегли долното празно чекмедже и захвърли там роклята и обувките – за какво да я окачва такава разпрана? Съблече се и легна накрая на леглото, за да не безпокои Павел Николаевич, но дълго не можа да заспи, преживявайки в дрямката си приказни сцени. Ето че влиза в театъра, облечена разкошно, роклята й като на онази госпожица от миналото, бляскави полилеи и всички се обръщат към нея, любувайки се на нейната прелест... отразява се в огледалата, възхищава се сама на себе си. И в съня й

това видение я преследваше, и на сън тя разбираше, че това не е истина, че е видение.

На сутринта Лиза едва не се успя за работа, пак мина без закуска, а на обяд видя Тамара и ѝ каза:

– Няма да дойда на театър.

– Ти полудя ли? Твоят да не би да се е разбунтувал?

– Не, разреши ми. Аз самата...

– Какво е станало? Обясни ми човешки. Нямах какво да облечеш?

Улучи право в целта! Лиза замълча.

– Да не би да мислиш, че там ходят с бални рокли? Не, кой с каквото има.

– И ти ли ще дойдеш с каквото имаш?

– Разбира се – излъга Тамара. Тя наскоро си бе купила италианска рокля, малко под коленете и на волани. Още не я беше обличала.

– Ще ти дам моята, вълнената – каза Тамара.

Лиза само се усмихна. Можеше да се загърне в нея.

– Ти – викаше Тамара на връщане в автобуса, – с твоите външни данни можеш и в работно облекло да се появиш. Хайде да отидем на фризьор. Рима ще ни направи прически без ред. Не искаш ли? Е добре, ще мина да те взема.

Лиза само поклати отрицателно глава.

5

Сигурно около час седеше на стола, просто убивайки времето до започване на представлението, а после щеше да бъде късно да се разстройва. Но седенето ѝ беше прекъснато. Съседът я повика на телефона – беше Тамара.

– Лиза, няма да успея да те взема. Ще се забавя при Рима. Ще бъда смърт за мъжете. Ще те чакам на входа. Нави ли се? Ако не дойдеш, няма да вляза вътре и ще си опропастя вечерта. А може би и бъдещия си прекрасен семеен живот.

И хлопна слушалката, като не даде възможност на Лиза да възрази.

Лиза се върна в стаята и вече не седна. А какво ли пък, ако наистина погуби живота на Тамара? Никога няма да си го прости. Важно ли е кой как е облечен? Там няма и да забележат. Ще си седи в залата. Жалко, че роклята е разпрана. До тръгване оставаше половин час.

Лиза отвори вратичката. Там беше само официалният костюм на Павел Николаевич и нейният пеньоар. Къде ли натика вчера така глупаво роклята? Разбира се, в долното чекмедже... Измъкна я.

Но това беше друга рокля. Също така синя, но беше удължена, сякаш някой ѝ бе

пришил още един метър плат. И платът бе променен, превърнал се в кадифе, обшито с дребни перли...

„Павел Николаевич“ – помисли първо Лиза. Разбираше, че тази мисъл е равна на световна катастрофа, защото Павел Николаевич не би могъл да направи подобно нещо...

Убоде се. От роклята стърчеше игла и конец – нейната игла, която вчера бе забола в старата дреха.

Лиза прилепи роклята към себе си. Трябваше да я пробва. Макар че не бе нейна, но и чужда не би могла да бъде. Къде ли е обяснението?

Роклята се държеше на раменете за тънки лентички, като сукман, сутиенът под нея щеше да се вижда. Трябваше да намери банския си костюм, той е без презрамки.

Роклята се плъзна по нея като жива, сякаш това и чакаше, да я обгърне. И стана ясно, че бе шита за нея. Спускаше се до пода и я правеше по-висока и по-слаба, защото беше тъмна и строга поради перления накит.

Лиза протегна ръка в чекмеджето, за да вземе обувките. Сега нямаше да се вижда какви са. Но и те бяха променени. Бяха станали сини със сребриста гарнитура в тон с роклята.

Вече можеше да тръгва... Мислейки си това, Лиза се усмихна, защото с такава дреха не можеше да бъде без прическа. Но не се и опита да направи нещо. Понапудри се, начерви си устните. Никога не бе правила това, но имаше червило и пудра за всеки случай, може би за да не забравя, че е млада.

А сега, какво да прави с косите си? Ако знаеше по-рано, щеше да изтича до фризьорския салон, щеше да ги направи да бухнат, или щеше да ги понакъдри. А сега те бяха само обикновени кичури, прави, наистина, гъсти, пепеляви. Носеше ги заплетени на плитка, завита на тила. Лиза ги разпусна, разреса ги... и часовникът удари половина. За петнадесет минути никъде нямаше да стигне. Нима щеше да пропадне всичко? Нямаше да я пуснат.

Лиза взе портмонето, облече сив шлифер и изхвъркна на улицата. Там също извърши престъпление – мина такси, ръката ѝ сама се вдигна. Бързо пусна ръката си – ами ако Павел Николаевич я зърнеше отнякъде? Но колата вече бе спряла. Случва се понякога сякаш напук шофьорът да не бърза за гараж, нито за обед – заповядайте значи, дори до края на света. Усмихва се.

Стигна до театъра в седем без три минути. Тамара я нямаше на входа. Лиза остави

шлифера на гардероб, но се отказа от бинокъла – вече бе похарчила рубли за такси, постоя секунда пред огледалото, за да оправи косите си. Точно такава се беше сънувала. Зад гърба ѝ някакъв мъж се спря да я гледа.

Залата шумеше в очакване на началото, звънецът са скъсваше да звъни, сякаш артистите се бояха, че хората няма да успеят да седнат по местата си. Лиза извади от портмонето си билета, за да види кое е мястото.

– Позволете да ви помогна – друг мъж стоеше до нея, рус, солиден на вид, а се държеше като момченце на дансинг.

– Сама ще си го намеря.

– И все пак, ако имате нужда от помощ, само ме погледнете.

Но Лиза не го погледна. В ушите ѝ звънеше, мяркаха се лица, зрителите наистина бяха облечени различно, но имаше и в дълги рокли. А пък тя беше по-хубава от мнозина.

На петнадесетия ред се извисяваше черна кула – Тамарината прическа. Толкова тежка кула, току-виж килнала главата ѝ встрани. Лиза се промъкна до приятелката си, роклята ѝ шумолеше и шумоленето се смесваше с останалия празничен театрален шум. Добре че мястото не беше заето, защото се

случваше да продават два билета за едно и също място. Тамара се извърна и каза:

– Мястото е заето – и в същия миг се развика така, че можеше да я чуе цялата зала:

– Лизавета! Не вярвам на очите си!

Езикът ѝ се мятеше, говореше, а очите ѝ, вишневите ѝ очища скачаха от Лизините рамене по синьото кадифе, впиваха се в перлите и когато Лиза седна, Тамара рече с шпионски шепот:

– Сега ще умра! Какво си направила със себе си?

– Нищо – каза Лиза и ѝ стана приятно. – Намерих една рокля...

– Намерила си я? И обувките ли намери? И тези рамене, и тях ли намери?

Отзад някой измърмори: „По-тихо, че започва първо действие.“

За Тамара нямаше вече представление. Такова приключение до ден-днешен не беше преживявала. А Лиза вече гледаше към сцената, защото роклята ѝ беше нужна не за да се показва, а само като пропуск в театъра.

Русият мъж отпреде ѝ пречеше, оглеждаше се. Тамара също ѝ пречеше, ахкаше, охкаше. А Лиза си гледаше пиесата.

Когато станаха през антракта, Тамара се залепи за нея като гербова марка. Признай си, та признай си. Тръгнаха към бюфета,

застанаха на опашката за пирожки и лимонада, но не стигнаха до края, защото онзи русият вече беше взел всичко, дори сандвичи с хайвер и ги покани на масичката, сякаш им беше познат. Лиза дори не успя да се възмути, защото Тамара побърза да отвърне.

– Благодаря за поканата!

Мъжът беше възбуден, шегуваше се, говореше безспир, в Тамарка се кикотеше, сякаш всичко това се случваше заради нея, а на Лиза ѝ беше малко смешно, но пък и приятно, като чу как момичетата от съседната масичка спореха: „Ти си забравила, показвах я по телевизията в една пиеса. От Тургенев.“

По време на второто действие Тамара пак ѝ пречеше да гледа – много ѝ беше харесал русият със сандвичите, вече бе научила, че се казва Иван. Ах, Тома, не разбираш ли защо русият е толкова внимателен?

– Той работи в научноизследователски институт – шепнеше Тамара в ухото ѝ. – Много е интересен. Само носът му не ми харесва. Прекалено голям е. Но нали носът не е най-важното за един мъж, ти как мислиш?

Лиза не я слушаше.

Изобщо вечерта беше приятна. И пиесата – чудесна, и артистите играеха отлично. Лиза

някак си се бе променила – синята рокля ѝ бе повлияла по магически начин, когато след представлението стояха на стълбата, една перла изхвърча от роклята. И да не мислите, че Лиза се спусна да я търси? Нищо подобно. Иван я вдигна в краката ѝ, а някакъв побелял старец каза с усмивка:

– Защо си пилеете скъпоценностите, девойко?

Иван ѝ подаде перлата, а старецът каза:

– Чудесен бисер. Японски ли е? Позволете... – повъртя го из пръстите си и добави: – Казвам ви го, защото съм стар геолог и разбирам от тези неща. Впрочем, вие сте прекрасна... – И въздъхна. Лиза дори се изчерви.

А Тамара диктуваше телефона си на Иван. Напразно, тя не разбираше, че това е стара мъжка тактика. За него Тамара само бе нишката, нищо повече. А пък Лиза не се интересуваше. Тя си имаше дом, Павел Николаевич, работата. И утре нямаше да има нито обувки, нито рокля – и на това беше благодарна. На кого? На шкафа?

Долу Иван застана на опашката пред гардероба. Тамара се отдалечи, а към Лиза се приближи млад човек с позната физиономия.

– Пани Рената? – каза той. – Познах ви.

– Не съм пани – рече Лиза. Само това липсваше. И тогава го позна. Артист. И дори известен. Миналата вечер го беше видяла по телевизията.

– Извинете – каза артистът, – признавам, че не знаех как да се доближа до вас. И измислих началото – за Рената. Лошо ли го измислих?

Лиза каза, че е лошо, но се усмихна, защото артистът беше очарователен. Още повече, че от всички страни гледаха към тях и се мъчеха с въпроса, с коя ли красавица разговаря този актьор?

Но тук разговорът свърши. Иван се върна с шлиферите, видя артиста и изведнъж стана толкова сух и учтив, че се очакваха неприятности. Лиза от едно време знаеше, че трябва да раздели младежите, а от Тамара нямаше полза – тя се захласна, като видя кой е новият поклонник на Лиза.

Лиза метна шлифера на ръката си, щеше да го облече на улицата, а с другата хвана Иван подръка и тръгна към изхода, без да си вземе довиждане с артиста.

На улицата Иван се опомни и съобрази:

– Да избягаме ли от нея?

Той имаше предвид Тамара. Ама че проста мъжка хитрост!

– Не – рече Лиза развеселена. – Няма да избягаме.

– Лиза!

– И няма нужда да ме изпращате. Моля ви, не разваляйте хубавата вечер.

– Хубава – призна Иван, но с такава тъга, като на гарата.

Лиза се стресна, че още го държеше подръка. Пусна го и погледна часовника. Десет и половина. Павел Николаевич вече се е прибрал в къщи и сигурно се сърди. А толкова дълъг ѝ се струваше пътят между входа на театъра и стаята с една лампичка на тавана от двадесет и пет свещи – повече икономията не позволяваше.

Очите на Иван бяха тъжни и съвсем не нахални. Лиза знаеше, че каквото и да му нареди сега, той ще го изпълни.

– Идете си – рече тя. – А току-виж пристигнала Тамара, а аз ще направя така, че ще ви се наложи да я изпращате до в къщи.

– Готов съм и на това.

Но я послуша и си тръгна. И навреме, защото изскочи Тамара – черните плетеници на главата ѝ бяха разбъркани.

– Знаеш ли, че онзи артист ме задържа. Разпитваше ме за тебе – коя си, защо не те познава? От пръв поглед се влюби до уши. Слушай, той е още там. Реши, че Иван ти е мъж. Дадох му моя телефон.

– Защо?

– Как защо? Освен всичко останало, билетите са осигурени. За най-дефицитното представление. Разбираш ли?

Лиза махна с ръка и се затича към автобусната спирка. А Тамара остана – мятеше се между входа и Лиза. После се сети и извика подире ѝ:

– А къде е Иван?

6

Лиза изкачи стълбата и отвори вратата със своя ключ. В коридора беше тъмно, само от процепа под вратата се процеждаше светлина. Не спеше. Лошо, трябваше да му покаже роклята.

Лиза стоеше и не влизаше. Стана ѝ жално за самата нея. А пък не можеше да разкаже на Павел Николаевич за представлението и за стареца-професор, и за вълненията на Тамара. А ето че той със своите приятели можеше да разговаря на теми, които го интересуват... А Тамара утре ще раздрънка из целия завод, а пък тя още не е измислила откъде има тази рокля... Влезе в стаята.

Павел Николаевич не я видя. Той седеше на пода пред шкафа, голата му глава бляскаше на лампата, а около него имаше някакви уреди. Намерил време да си подрежда боклуците...

– А – рече той, без да се обръща. – Появи се, не се затри.

Гласът му не беше обиден, не бе и сърдит. Мъмрене не се предвиждаше.

– Какво правиш? – попита Лиза, събличайки шлифера си. – Вечерял ли си?

И тогава разбра, че шкафът е отворен, а долното чекмедже издърпано на пода.

– Разбираш ли, надникнах тук, като си мислех как да го използвам, нали е празно. И като премислих, дойдох до извода, че чекмеджето не е мушнато докрай. Значи там има нещо.

Павел Николаевич беше необичайно разговорлив. И доволен от себе си.

– Измъкнах го значи – и излязох прав. Там имаше цял вагон детайли. Някой ги е укрив с тайна цел. Гледай, миниатюрен трансформатор, у нас не правят такива. Кадмиево-никелови батерии, а аз моля ви се от тези неща разбирам. Разединените жици си прибирам отделно. Имам един човек, той плете от тях ремъчета, за три рубли от ръцете ти ги дърпат. И транзисторни схеми. Тънка работа. Вече шестнадесет елемента свалих и още толкова останаха. Ето на, гледай!

Той говореше и говореше, без да гледа Лиза, а тя стоеше прекрасна като принцеса и разбираше, че с шкафа е свършено. Никаква приказка – шкафът беше просто уред за

осъществяване на желаниа. Хората са се трудили, изобретявали са...

– А пък хората са се трудили – каза тя тихо.

Учуден не толкова от думите, колкото от тона на Лиза, Павел Николаевич вдигна кръглата си глава.

– Ако се бяха трудили, нямаше да го дадат в оказионен магазин.

– Сигурно случайно е станало, някаква грешка.

– Не е трябвало да го дават – Той пропъждаше съмненията и опасенията си. – Пресметнах предварително – излизат повече от четиридесет рубли.

– Хората са се потрудили и той още много би могъл да направи... за теб също.

– Не дрънкай глупости – Павел Николаевич се пхна в шкафа. Гласът му оттам се чуваше приглушен. – каква рокля си облякла? От Тамара ли я взе?

Отговор не очакваше. Лиза не му и отвърна. Нямаше да повярва. А ако повярва – още по-лошо. Щеше да се разлюти, че не му е казала навреме. „Можеше да ми оставиш бележка, щяхме да го използваме.“ По-добре да не го използва.

– А ти с роклята по-внимателно. Ако й лепнеш петно, или нещо подобно...

Лиза се оглеждаше в огледалото. Бледо и непознато лице, а очите й големи и тъмни, само зеници.

Нещо вътре в шкафа зашумоля и се счупи. Дишайки тежко, се трудеше Павел Николаевич.

Лиза чу гласа си. Чак после разбра, че е нейният глас, че никой друг не би могъл така пронизително, злобно и отчаяно да вика:

– Излизай! Свършвай веднага! Хората са се трудили...

Говорещият камък

Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

Астероидният пояс е голям, а човешкото му население – малко. Лари Вернадски, в седмия месец от едногодишната си командировка в Станция пет все по-често се питаше дали заплатата му би могла да компенсира почти пълното усамотение на седемдесет милиона мили от Земята. Той беше слаб младеж, който не можеше да търпи да гледа нито инженер-космонавт, нито обитател на астероид. Имаше сини очи, масленожълта коса и абсолютно невинен вид, под който се криеше жив ум и изострено от изолацията любопитство.

И невинният вид, и любопитството му послужиха добре на борда на „Робърт Кю“.

Когато „Робърт Кю“ кацна на външната платформа на Станция пет, Вернадски се озова на борда почти незабавно. У него имаше някакъв жаден възторг, който при куче би бил съпроводен с махане на опашка и радостна какофония от лай.

Фактът, че капитанът на „Робърт Кю“ посрещна усмивките му с мрачно, кисело мълчание, което придаваше тягостно изражение на едрото му лице, нямаше

значение за него. За Вернадски корабът беше горещо желана и добре дошла компания. Тя беше добре дошла за всеки от милионите галони¹ лед, или всеки от тоновете замразени хранителни концентрати, складирани в кухня астероид, който представляваше Станция пет. Вернадски имаше на разположение всякакъв електрически уред за в случай на нужда, всякакъв заместител, който можеше да се изисква за всякакъв вид хиператомен мотор.

Вернадски се хилеше с цялото си момчешко лице, докато попълваше обичайния формуляр, пишейки го бързо за да бъде превърнат по-късно в компютърни знаци и картотекиран. Отбеляза името и серийния номер на кораба, номера на мотора, номера на походния генератор и тъй нататък, изходен пункт („астероидите, дявол да ги вземе, са толкова много, че не зная кой беше последният“ и Вернадски записа просто „Пояс“ – обичайно съкращение за „астероиден пояс“); местоназначение („Земята“); причина за престоя („засичащ хиператомен двигател“).

– От колко души се състои екипажът ви, капитане? – запита Вернадски, хвърляйки поглед към корабните документи.

– Двама – отговори капитанът. – А сега ще прегледате ли хиператомната апаратура? Трябва да товарим стока. – Бузите му бяха синкави от наболата тъмна брада, държеше се като закоравял, дългогодишен рудотърсач по астероидите, ала говореше като образован, почти културен човек.

– Разбира се – Вернадски помъкна чантата си с контролните уреди към машинното отделение, следван от капитана. Провери с небрежна бързина електрическите вериги, вакуумността, мощността на силовото поле.

Капитанът, който знае защо, го озадачаваше. Макар и да не харесваше заобикалящата го среда, Вернадски смътно съзнаваше, че има хора, които намират очарование в огромната празнота и свобода на космическото пространство. Но предполагаше, че човек като този капитан не ще е астероиден рудотърсач единствено от любов към самотата.

– С някаква особен вид руда ли боравите?
– запита той.

Капитанът се намръщи и отговори:

– Хром и манган.

– Така ли?... На ваше място бих сменил Дженъровия газопровод...

– Той ли е причина за аварията?

– Не, не е. Но е малко износен. Рискувате да получите нова повреда след не повече от един милион мили. Докато корабът ви е тук...

– Добре, ще го сменя. Но ще откриете къде засича, нали?

– Ще направя всичко възможно, капитане.

Последните думи на капитана бяха толкова резки, че смутиха дори Вернадски. Известно време той работи мълчаливо, после се изправи на крака.

– Полурефлекторът ви е завоалиран от гама-лъчи. Всеки път, когато позитронният лъч се върне в първоначалното си положение, двигателят угасва за секунда. Ще трябва да го смените.

– Колко време ще бъде нужно за това?

– Няколко часа. Може би дванайсет.

– Какво? Та аз и без това съм закъснял!

– Няма как – Вернадски не губеше доброто си настроение. – Нищо повече не мога да направя. Системата трябва да се промие три часа с хелий, преди да мога да вляза вътре. И тогава ще трябва да изпробвам новия полурефлектор, а това изисква време. Бих могъл почти да го оправя за няколко минути, но все пак ще бъде само „почти“. Ще

претърпите авария, преди да достигнете орбитата на Марс.

Капитанът се намръщи.

– Добре. Започвайте!

Вернадски маневрираше внимателно с цистерната хелий на борда на кораба. Тъй като псевдогравитационните генератори бяха изключени, фактически тя никак не тежеше, но бе запазила цялата си маса и инерция. Това налагаше да борави внимателно, за да прави завоите както трябва. Тези маневри бяха още по-трудни, поради обстоятелството, че самият Вернадски нямаше тегло.

Тъй като вниманието му беше съсредоточено изцяло върху цилиндъра, той зави неправилно в претърпканите помещения и за миг се озова в някаква необикновена затъмнена стая.

Успя да извика уплашено и после върху му се нахвърлиха двама души, изблъскаха цилиндъра му и затвориха вратата зад него.

Вернадски не каза нищо, докато скачваше цилиндъра с всмукателния клапан и слушаше тихото съскане на хелия, който промиваше вътрешността, бавно изтласквайки погълнатите радиоактивни газове във всепоглъщащата празнота на космическото пространство.

После любопитството взе връх над предпазливостта и той каза:

– Вие имате на борда на кораба си силиконий, капитане. И то голям.

Капитанът се обърна бавно към Вернадски и произнесе с безизразен глас:

– Така ли?

– Видях го. Ще ми позволите ли да погледна по-добре?

– Защо?

– Ох, вижте какво, капитане – замоли се Вернадски, – аз съм на тази скала повече от половин година. Чел съм за астероидите всичко, което можах да намеря, включително и всичко за силикониите. А никога не съм виждал дори един малък силиконий. Имайте милост.

– Мисля, че тук трябва да се върши работа.

– Само промиване с хелий за няколко часа. Докато не се свърши тази работа, няма какво друго да правим. Впрочем, как така носите със себе си силиконий, капитане?

– Като домашно животно. Някои хора обичат кучета. Аз пък обичам силикониите.

– Успяхте ли да го накарате да говори?

Капитанът се изчерви.

– Защо питате?

– Някои от тях говорят. Други пък дори четат мислите.

– Че какъв сте вие? Специалист по тия боклуци?

– Чел съм за тях. Нали ви казах. Хайде, капитане. Позволете ми да хвърля един поглед.

Вернадски се стараеше да не се издава, че е забелязал, че насреща му стои капитанът, а от двете му страни по един член на екипажа. Всеки от тримата беше по-едър от него, по-тежък, всеки – ни най-малко не се съмняваше – беше въоръжен.

– Но какво лошо има в това? – каза Вернадски. – Та няма да го открадна. Искам само да го видя.

Може би благодарение на недовършената ремонтна работа беше жив в момента. Дори нещо повече, може би му помагаше и видът на весела и почти глуповата невинност.

– Е, добре – каза капитанът, – елате.

И Вернадски го последва, но гъвкавият му ум работеше двойно, а пулсът му явно се ускори.

Вернадски гледаше с голямо благоговение и малко отвращение сивото вещество пред себе си. Напълно вярно беше, че никога не бе виждал силиконий, но бе виждал триизмерни снимки и чел описания. И все пак в реалното присъствие имаше нещо, което нито думи, нито снимки могат да заместят.

Кожата му беше мазно-сива и гладка. Движенията му бяха бавни, както подобава на същество, което е живяло в камък и самото то е нещо като камък. Под тази кожа не се забелязваше трептене на мускули; в замяна на това то се движеше с помощта на плочки – тънки каменни пластинки, които се плъзгаха мазно една върху друга.

Имаше общо взето, яйцевидна форма, заоблено отгоре, сплескано отдолу, с два вида придатъци. Отдолу се намираха „краката“, разположени радиално. Те бяха общо шест и завършваха с остри кремъчни краища, заякчени с метални наслоения. Тези краища можеха да пробиват скала, да я чупят на ядивни късчета.

На плоската долна повърхност на съществото, която се виждаше само когато силиконият беше обърнат обратно, се намираше единственото отвърстие към вътрешността. В тази вътрешност влизаха надробените скални късчета. Вътре варовиковите и хидратните силикати реагираха и образуваха силициево-органичните съединения, от които бяха изградени тъканите на съществото. Излишните силициеви двуокиси се изхвърляха през отвора като твърди бели каменисти екскременти.

Колко се бяха чудили екстратеролозите над гладките камъчета, които лежаха пръснати из малки кухни в скалистата структура на астероидите, преди да открият първите силикони. И колко се удивляваха от начина, по който тези същества караха силициево-органичните съединения – тези силициево-кислородни полимери с въглеродородни странични вериги – да извършват толкова много функции, изпълнявани от протеините в земните организми.

От най-високата точка на гърба на съществото излизаха останалите придатъци – два обърнати конуса, издълбани в обратни посоки и прилепващи плътно в успоредни вдълбнатини, минаващи по гърба, но които можеха да се вдигат малко нагоре. Когато силиконий ровеше в скала, „ушите“ се свиваха назад за обтекаемост. Когато почиваше в някоя издълбана кухня, те можеха да се вдигат, за по-добро и по-чувствително възприемане на звука. Смътната им прилика със заешки уши правеше названието „силиконий“ неизбежно. По-сериозните екстратеролози, които обикновено наричаха такива същества *Silliconeus asteroidea*, смятаха, че „ушите“ може би имат нещо общо с елементарните телепатични способности, притежавани от

четириногите. Известно малцинство поддържаше други становища.

Силиконият пълзеше бавно по някакъв омазнен камък. В един ъгъл на помещението бяха пръснати и други подобни камъни, които, както беше известно на Вернадски, представляваха хранителният запас на съществото. Или най-малкото бяха веществото за изграждане на неговите тъкани. Но бе чел, че като източник на обикновена енергия то е недостатъчно.

Вернадски се чудеше:

– Та това е същинско чудовище. Широко е повече от една стъпка.

Капитанът изръмжа безучастно.

– Къде го намерихте? – попита Вернадски.

– В една от скалите.

– Хм, слушайте, най-голямото, открито досега, е около два инча². Бихте могли да продадете това на някой музей или университет на Земята.

Капитанът повдигна рамене.

– Е, вече го видяхте. А сега да се връщаме при хиператомната апаратура.

Стиснал Вернадски здраво за лакътя, той се обръщаше, когато се намеси някакъв бавен и неясен глас, глух и дрезгав.

Гласът се получаваше от грижливо модулираното търкане на камък о камък, и

Вернадски се вторачи почти с ужас в говорещия.

Беше силиконият, внезапно превърнал се в говорещ камък. Той произнесе:

– Човекът се чуди може ли това нещо да говори.

Вернадски прошепна:

– Кълна се в Космоса, то говори!

– Добре де – каза капитанът, – видяхте го, чухте го. Сега да вървим.

– И дори четете мислите – рече Вернадски.

Силиконият произнесе:

– Марс се завърта за две четири часа три седем и половина минути. Плътността на Юпитер е едно точка две две. Уран е открит в година едно седем осем едно. Плутон е планета, която най-далеч. Слънцето е най-тежко, маса две нула нула нула нула нула нула...

Капитанът задърпа Вернадски настрана. Вернадски, полувървейки назад, полупрепъвайки се, слушаше като омагьосан заглъхващото жужене на нулите.

– И отде научава всички тия неща, капитане? – попита той.

– От една стара книга по астрономия, която му четем. Много стара.

– От времето преди космическите пътешествия – обади се с отвращение един

от членовете на екипажа. – Не е дори филм. Обикновен печат.

– Млъкни! – сряза го капитанът.

Вернадски провери хелиевата струя за гама-радиация и най-после дойде време да прекрати промиването и да пристъпи към работа във вътрешността. Вернадски се трудеше много старателно и прекъсна само веднъж, за да сръбне кафе и да си откъдне.

Каза със сияеща от невинност усмивка:

– Знаете ли как си го представям, капитане? Това нещо живее във вътрешността на някоя скала, прекарва целият си живот във вътрешността на някой астероид. Стотици години може би. Необикновено голямо е и най-вероятно много по-умно от обикновените силикони. Изваждате го и то открива, че светът не е скала. Открива трилион неща, които никога не си е представяло. Затова се интересува от астрономия. Този нов свят, всички тези нови мисли намира в книгата и в човешкия ум. Не смятате ли, че е така?

Страшно му се искаше да изпита капитана, да измъкне нещо конкретно, с което да подкрепи изводите си. По тази причина рискуваше да каже може би половината истина, и то по-малката половина, разбира се.

Но капитанът, облегал се на стената със скръстени ръце, каза само:

– Кога ще свършите?

Това бяха последните му думи и Вернадски беше принуден да се задоволи с тях. Най-после моторът беше поправен така, както искаше Вернадски, и капитанът плати сносен хонорар в брой, взе разписката и потегли с ослепителната хиперенергия на кораба.

Вернадски проследи излитането с почти непоносимо вълнение. После се промъкна бързо до своя субетерен предавател.

– Трябва да съм прав – мърмореше си той. – *Трябва*.

Полицаят Милт Хокинс получи съобщението, уединен в станцията, към която беше придаден – Патрулна станция, астероид №72. Той беше с двудневна брада, а неизменната тъга върху червендалестото му широко лице беше резултат от самотата, също като прекалената веселост в очите на Вернадски.

Полицаят Милт Хокинс получи съобщение, уединен в станцията, към която беше придаден – Патрулна станция, Астероид № 72. Той имаше двудневна брада, консервна кутия с изстудена бира и филмовизор, а неизменната тъга върху червендалестото му широко лице беше резултат от самотата,

така, както пресилената веселост в очите на Вернадски.

Полицаят Хокинс усети, че гледа в тези очи, и се зарадва. Макар и това да беше само Вернадски, компанията си е компания. Той извика гръмогласно „здравей“ и заслуша с наслада звука на този глас, без да го е особено грижа за това, което казваше.

После изведнъж веселостта се изпари, той наостри и двете си уши и рече:

– Чакай. Ча-кай. Какво разправяш?

– Ама че си тъп полицай! Не слушаш ли? А аз се дера да ти говоря.

– Е, разкажи всичко малко по малко, моля те. Каква е тази история с някакъв си силиконий?

– Тоя тип има на борда си силиконий. Нарича го домашно животно и го храни с мазни камъни.

– Така ли? Кълна се, че един рудотърсач из астероидите е способен да обяви за домашно животно дори парче сирене, ако успее да го накара да му говори.

– Но това не е обикновен силиконий. Не е от ония малките, по няколко инча. Този е широк цял фут³. Не разбираш ли? Кълна се в Космоса, човек, който живее тук, би трябвало да знае нещичко за астероидите.

– Добре де. Разправи ми всичко.

– Слушай, мазните камъни изграждат тъкани, но откъде черпи енергията си силиконий с такива размери?

– Не мога да ти кажа.

– Направо от... Има ли в момента някой около теб?

– В момента не. А как ми се иска да има.

– До една минута няма видиш. Силикониите получават енергията си чрез пряко поглъщане на гама-лъчи.

– Кой казва това?

– Казва го един човек на име Уендъл Ърт. То е екстратеролог от голям калибър. Нещо повече, твърди, че именно за това са предназначени ушите на силикония. – Вернадски вдигна двата си показалеца до слепоочията си и ги замърда. – Никаква телепатия. Те улавят гама-лъчите на такива честоти, които никой човешки уред не може да открие.

– Добре де. И какво от това? – попита Хокинс. Но започваше да се замисля.

– Ето какво. Ърт казва, че на никой астероид няма достатъчно гама-радиация, която да поддържа енергията на силиконии, дълги повече от един-два инча. Радиоактивността не е достатъчна. А тук имаме екземпляр, дълъг един фут, тоест цели петнайсет инча.

– Е...

– Значи е дошъл от астероид, който просто гъмжи от такива животинки, бъка от уран, червив е от гама-лъчи. Астероид с такава радиоактивност ще е топъл при докосване и с такава необикновена орбита, че никой не го е открил досега. Да предположим, че някой умник случайно кацне на този астероид, забелязва, че скалите са топли и се замисли. Капитанът на „Робърт Кю“ не е невеж катерач по скалите. Той е съобразителен човек.

– Продължавай.

– Да речем, че открил късове за проба и се натъкне на гигантски силиконий. Сега вече знае, че е попаднал на най-невероятната находка в цялата история. И няма нужда от проби. Силиконият може да го заведе до богати жили.

– Защо пък ще го завежда?

– Защото иска да научи нещо за вселената. Защото е прекарал навярно хиляда години под скала и току-що е открил звездите. Може да чете мислите и да се научи да говори. Може да се спогоди. Слушай, капитанът е готов да се възползува от случая. Добивът на уран е държавен монопол. На рудотърсачи без разрешение не е позволено дори да носят гайгерови броячи. Това е идеално положение за капитана.

– Може би си прав – каза Хокинс.

– Не може би, а напълно. Да беше ги видял как ме бяха обградили, докато гледах силикония, готови да се нахвърлят върху ми, ако кажа една погрешна думичка. Да беше ги видял как ме помъкнаха след две минути.

Хокинс потърка с длан небръснатата си брада и пресметна наум колко време ще му е нужно, за да се обръсне.

– Докога можеш да задържиш „момчето“ в станцията си? – попита той.

– Да го задържа ли?! Боже космически, та той изфиряса!

– Какво?! За какъв дявол са тогава всички тия приказки? Защо го пусна?

– Трима души – произнесе Вернадски търпеливо, – всеки от тях по-едър от мен, всеки от тях въоръжен, и всеки от тях, предполагам, готов да ме убие. Какво можеш да направя според теб?

– Е, добре, но какво ще правим сега ние?

– Излез и ги настигни. Това е съвсем просто. Аз поправих полурефлекторите им, поправих ги по моему. Енергозахранването им ще прекъсне напълно най-много след десет хиляди мили. А в Дженъровия газопровод инсталирах следящо устройство.

Хокинс се опули срещу ухиленото лице на Вернадски.

– Боже господи.

– И нека никой друг да не знае за това. Само ти, аз и полицейският кръстосвач. Те няма да имат енергия, а ние ще разполагаме с едно-две оръдия. Ще ни кажат къде е ураниевият астероид. Ще установим местонахождението му, после ще се свържем с щаба на полицейската патрулна служба. Ще им предадем трима – пресметни! – трима контрабандисти на уран, един огромен силиконий, какъвто никой на Земята не е виждал и един, повтарям, един голям, едър, тлъст къс ураниева руда, какъвто също никой на Земята не е виждал. И ти ще получиш чин лейтенант, а аз ще бъда преместен на постоянна работа на Земята. Съгласен ли си?

Хокинс беше зашеметен.

– Съгласен съм – изрева той. – Веднага идвам там.

Бяха почти настигнали кораба, преди да го открият визуално по слабия отблясък на отразената слънчева светлина.

– Не им ли остави достатъчно енергия за светлините на кораба? – каза Хокинс. – Да не би да си изхвърлил резервния им генератор?

Вернадски повдигна рамене:

– Те пестят енергия с надежда, че някой ще ги прибере. Обзалагам се, че точно в момента напрягат всичките си сили да предадат субетерен сигнал.

– Ако е така – каза Хокинс сухо, – не е нужно да ги хващам.

– Не е ли?

– Излишно е.

Полицейският кръстосвач се приближи спираловидно. Набелязаната им жертва с изчерпана енергия се носеше в космическото пространство с постоянна скорост десет хиляди мили в час. Кръстосвачът се нагоди към скоростта ѝ и се насочи към нея.

По лицето на Хокинс премина кисело изражение.

– Тю да се не види!

– Какво има?

– Корабът е ударен. От метеор. Бог знае колко много ги има в астероидния пояс.

Всякакъв възторг изчезна от лицето и гласа на Вернадски.

– Ударен ли? Разбити ли са?

– Има дупка колкото врата на хамбар. Съжалявам Вернадски, но тая работа не ми харесва.

Вернадски затвори очи и преглътна с усилие. Той разбираше какво иска да каже Хокинс. Вернадски умишлено бе повредил кораба – деяние, което можеше да се окачестви като углавно престъпление. А смърт в резултат на углавно престъпление беше убийство.

– Слушай, Хокинс – каза той, – ти знаеш защо го направих.

– Зная само това, което ми разправи, и ако се наложи, ще свидетелствувам за него. Но ако този кораб не се е занимавал с контрабанда...

Той не се доизказа. А и не беше нужно.

Влязоха в разбития кораб, защитени напълно от космическите си костюми.

„Робърт Кю“ беше разнебитен и отвън, и отвътре. Без енергия не бе имал възможност да вдигне и най-слабия защитен екран срещу скалата, която го бе ударила, или да я открие навреме, или да я избегне, ако я бе открил. Тя бе пробила корпуса на кораба, сякаш той беше от станиол. Разрушила бе пилотската кабина, изсмукала въздуха на кораба и убила тримата души на борда.

От удара един от екипажа се бе блъснал в стената и сега представляваше замразено месо. Капитанът и другите членове на екипажа лежаха в сковани пози, кожата им беше покрита със замръзнала съсирена кръв там, където възврелият въздух, отделяйки се от кръвта, бе спукал кръвоносните съдове.

Вернадски, който никога не беше виждал такава смърт в космическото пространство, почувствува гадене, но успя да предотврати повръщането, което щеше да изцапа космическия му костюм.

– Хайде да изпробваме рудата, която возят – каза той. – Силиконият *трябва* да е жив.

„*Трябва да е* – каза си той, – *трябва да е!*“

Вратата на трюма беше изкорубена от силата на сблъскването и там, където се бе откъснала от рамката, зееше дупка, широка половин инч.

Хокинс вдигна брояча, който държеше в ръката си с ръкавица, и приближи слюденото му прозорче до тази дупката.

Броячът заграка като един милион свраки.

– Нали ти казах – рече Вернадски с безкрайно облекчение.

Повреждайки кораба при мнимата му поправка, той само бе изпълнил хитроумно и похвално дълга си като честен гражданин, а сблъскването с метеор, предизвикало смъртта на трима души, беше просто достойна за съжаление злополука.

Нужни бяха два изстрела с пистолет, за да се отвори изкорубената врата и пред фенерчетата им се разкриха цели тонове камъни.

Хокинс вдигна два средно големи къса и ги пусна внимателно в един от джобовете на костюма си.

– Като веществени доказателства – каза той – и за проба.

– Не ги дръж много дълго близо до кожата си – предупреди Вернадски.

– Костюмът ще ме предпазва, докато ги пренеса на кораба. Знаеш, че не е чист уран.

– Обзалагам се, че е почти чист. – Самоувереността му се бе възвърнала напълно.

Хокинс се озърна.

– Е, голям удар е това. Ликвидирали сме може би цяла контрабандистка организация, или част от нея. Но какво ще правим по-нататък?

– Ураниевият астероид... ъх, ох!

– Правилно! Но къде е той? Единствените, които знаят това, са мъртви.

– О, Космосе! – И настроението на Вернадски пак спадна. Без самия астероид те имаха само три трупа и няколко тона ураниева руда. Хубаво, но не внушително. То щеше да му донесе благодарствена награда, да, но той не търсеше благодарност. Искаше да бъде преместен на постоянна работа на Земята, а за това беше нужно още нещо.

– Но, боже космически, силиконият! Той може да живее във вакуум и знае къде е астероида.

– Правилно! – подкрепи го Хокинс, изведнъж разпален. – А къде е това нещо?

– В задната част на кораба – извика Вернадски. – Насам.

Силиконият блесна под светлината на фенерчетата им. Движеше се и беше жив.

Сърцето на Вернадски заби лудо от възбуждане.

– Трябва да го преместим, Хокинс.

– Защо?

– Кълна се в Космоса, звукът не може да се разпространява във вакуум. Трябва да го внесем в кръстосвача.

– Добре, добре.

– Знаеш, че не можем да го увием в космически костюм с вграден радиопредавател.

– Казах: добре.

Понесоха го внимателно и предпазливо, като обвитите им в метал пръсти докосваха мазната повърхност на съществото почти с нежност.

Хокинс го държеше, докато се отблъсваше с ритници от „Робърт Кю“.

* * *

Сега съществото лежеше в командната кабина на кръстосвача. Двамата мъже бяха махнали шлемовете си и Хокинс сваляше костюма си. Вернадски не можа да изчака. Той каза:

– Умееш ли да четеш мислите ни?

Затаи дъх, докато най-последно скърцането на каменните повърхности се превърна в

думи. В този момент Вернадски не можеше да си представи по-приятен звук.

Силиконият произнесе: „Да.“ После каза: „Навред наоколо пустота. Нищо.“

– Какво? – запита Хокинс.

Вернадски му направи знак да мълчи.

– Предполагам, че има предвид пътуването през космическото пространство точно в момента. Трябва да го е поразило.

Крецейки, като че ли искаше да направи мислите си по-ясни, той каза на силикония:

– Човеците, които са били с теб, са събирали уран, специална руда, радиация, енергия.

– Те търсеха храна – чу се слаб, дрезгав звук:

Разбира се! Уранът беше храна за силикония. Източник на енергия.

– Посочи ли им къде могат да го намерят? – попита Вернадски.

– Да.

– Едва го чувам – обади се Хокинс.

– Има му нещо. – каза Вернадски загрижено. Завика пак: – Добре ли си?

– Не добре. Въздух избяга изведнъж. Нещо лошо вътре.

Вернадски измърмори:

– Внезапната декомпресия трябва да го е повредила. О, господи... Слушай, ти знаеш

какво искам. Къде е убежището ти? Мястото с храна?

Двамата мъже мълчаха и чакаха.

Ушите на силикония се вдигнаха бавно, трепнаха и пак клюмнаха.

– Там – проговори той. – Ей там.

– Къде? – изкрещя Вернадски.

– Там.

– Прави нещо – каза Вернадски. – Сочи по някакъв начин.

– Вярно, само че не знаем по какъв.

– Е, какво можеш да очакваш от него. Да даде координатите ли?

Вернадски каза веднага: „Че защо не?“ Обърна се отново към силикония, който лежеше свит на пода. Сега беше неподвижен и във външността му имаше някаква унилост, която изглеждаше зловеща.

– Капитанът е знаел откъде вземаш храната си – каза Вернадски. – Разполагал е с някакви числа мястото, нали? – Той се молеше силиконият да разбере, да разчете мислите му, а не само да слуша думите му.

– Да – отговори силиконият с въздишка, получена от търкането на камък о камък.

– Три групи числа – подсказа Вернадски. Би трябвало да бъдат три. Три координати в космическото пространство с прибавени към тях дати, обозначаващи три положения на астероида в орбитата му около слънцето.

Във основа на тези данни орбитата може да се изчисли точно и да се определи положението му във всеки момент. Дори отклоненията от орбитата могат да се изчислят приблизително.

– Да – произнесе силиконият още по-тихо.

– Какви бяха те? Кои бяха числата?

Запиши ги, Хокинс. Вземи лист.

Но силиконият отговори:

– Не знам. Числа не важни. Там храня аз.

– Ясно като бял ден – каза Хокинс. – Не са му били нужни координатите, затова не им е обърнал внимание.

Силиконият каза:

– Скоро не... – продължителна пауза, а после бавно, сякаш опитваше някаква нова и непозната дума: – ...жив. Скоро – още по-продължителна пауза – мъртъв. Какво след смърт?

– Почакай – замоли се Вернадски. – Кажете ми, капитанът записа ли някъде тези числа?

Цяла дълга минута силиконият не отговори, а после, когато двамата мъже се наведоха толкова ниско, че главите им почти се допираха над умиращия камък, повтори:

– Какво след смърт?

– Трябва ни един-единствен отговор – извика Вернадски. – Само един. Капитанът сигурно е записал числата. Къде? Къде?

Силиконият прошепна:

– На астероида.

И вече не проговори.

Беше мъртъв камък, мъртъв като скалата, от която се бе родил, мъртъв като стените на кораба, мъртъв като мъртъв човек.

А коленичилите Вернадски и Хокинс се изправиха и се загледаха безнадеждно.

– Няма никакъв смисъл – каза Хокинс. – Защо ще записва координатите върху астероида? Все едно да заключиш вътре в шкаф ключа, с който се отваря.

Вернадски поклати глава.

– Цяло състояние във вид на уран. Най-голямата находка в историята, а не знаем къде се намира.

Х. Ситън Девънпорт се огледа със странно чувство на задоволство. Дори и в покой обикновено имаше нещо сурово в набръчканото му лице със стърчащ нос. Белегът на дясната му буза, черната му коса, изпъкналите вежди и мургавият тен се съчетаваха така, че да изглежда във всяко отношение неподкупен агент на Земното бюро за разследване, какъвто и беше в действителност.

И все пак нещо почти като усмивка разтягаше устните му, когато оглеждаше широкото помещение, в което полумракът правеше редиците книги-филми да ти се струват безкрайни и образците на кой знае

какво от кой знае къде да изпъкват тайнствено. Пълното безредие, атмосферата на откъснатост, почти изолация от света, придаваха на помещението почти нереален вид. Изглеждаше във всяко отношение така нереална, както нейният собственик.

Този собственик седеше на някаква комбинация от кресло и бюро, къпеца се в единствения център на ярка светлина в помещението. Той разгръщаше бавно листовите с официални доклади, които държеше в ръка. Иначе ръката му се движеше само за да намести дебелите очила, които заплашваха всеки момент да паднат напълно от валчестото и абсолютно невпечатляващо топчесто лице. Коремът му се повдигаше и спадаше спокойно, докато четеше.

Това беше доктор Уендъл Ърт, който, ако преценката на специалистите имаше някакво значение, беше най-видният екстратеролог на Земята. По всеки извънземен въпрос при него идваха хора, макар че доктор Ърт никога през зрелия си живот не бе се отдалечавал на повече от един час път пеш от жилището си в района на университета.

Той вдигна глава и изгледа сериозно инспектор Девънпорт:

– Много умен човек е тоя младеж, Вернадски – каза той.

– Заради изводите, които е направил от наличието на силикония? Съгласен съм – отвърна Девънпорт.

– Не, не. Изводът е бил нещо съвсем просто. Всъщност неизбежно. И последният глупак би се сетил. Аз имах предвид – и погледът му стана малко строг – обстоятелството, че този младеж е чел за опитите ми върху чувствителността на *Silliconeus asteroide* към гама-лъчите.

– А, да – каза Девънпорт. – Разбира се. Доктор Ърт беше специалист по силиконите. Тъкмо затова Девънпорт беше дошъл да се посъветва с него. Имаше един въпрос към този човек, прост въпрос, ала доктор Ърт бе издул пълните си устни, поклатил обемистата си глава и поискал да прегледа всички документи за случая.

Обикновено това не се разрешаваше, но неотдавна доктор Ърт бе помогнал много на Земното бюро за разследване в случая с лунните Пеещи звънчета и необикновеното лъжливо алиби, опровергано от лунното притегляне, и инспекторът бе отстъпил.

Доктор Ърт завърши четенето, сложи листовите върху бюрото си, измъкна със сумтене долницата на ризата си, стегнати с колан, и обърса очилата си с нея. Взря се през очилата към светлината, за да провери резултатно ли е почистването, намести ги на

крайчеца на носа си и склучи ръце на корема си, преплитайки късите си пръсти.

– Можете ли да повторите въпроса си, инспекторе?

Девънпорт каза търпеливо:

– Вярно е, както твърдите, че силиконий с описаните в доклада размери и вид може да се развие само на свят, богат на уран.

– Радиоактивен материал – прекъсна го доктор Ърт. – Торий може би, макар че е възможно да е и уран.

– В такъв случай „да“ ли е вашият отговор?

– Да.

– Колко голям би бил този свят?

– Може би една миля в диаметър – отвърна екстратерологът замислено – А не е изключено и повече.

– Колко тона уран, или по-точно радиоактивен материал?

– Трилиони. Минимум.

– Ще бъдете ли така добър да изложите всичко това под формата на писмено мнение, под което да сложите подписа си?

– Разбира се.

– Отлично тогава, доктор Ърт. – Девънпорт стана, посегна с едната ръка към шапката си и с другата към папката с доклади. – Това е всичко, от което се нуждаем.

Но ръката на доктор Ърт се присегна към докладите и легна тежко върху тях.

– Почакайте. Как ще намерите астероида?

– С гледане. Ще възложим на всеки разполагаем кораб да изследва определен район от космическото пространство и... просто ще гледаме.

– Разходи, време, усилия! И никога няма да го намерите.

– Вероятност едно на хиляда... Може пък да успеем.

– Вероятност едно на милион. Няма да успеете.

– Не можем да изпуснем урана, без да се опитаме. Вашето професионално мнение повишава много цената на тази находка.

– Но има по-добър начин да се открие астероидът. Аз мога да го намеря.

Девънпорт внезапно втренчи в екстратеролога пронизителен поглед. Въпреки външния си вид доктор Ърт съвсем не беше глупак. Той имаше личен опит в тази област. Ето защо в гласа на инспектора звучеше слаба нотка на полунадежда, когато запита:

– А как можете да го намерите?

– Първо – каза доктор Ърт – цената.

– Цената ли?

– Или хонорара, ако предпочитате. Когато правителството се добере до астероида, на

него може да има още един голям силиконий. Силикониите са много ценни. Единствената форма на живот с твърди силициеви тъкани и течен силиций вместо кръвообращение. Може би в тях се крие отговорът на въпроса дали астероидите са съставлявали някога част от едно единствено планетно тяло. И на много други въпроси... Разбирате ли?

– Искате да кажете, че желаете да ви се предаде един голям силиконий?

– Жив и в добро състояние. И безплатно. Да

Девънпорт кимна.

– Уверен съм, че правителството ще се съгласи. А сега кажете, какво имате предвид?

Доктор Ърт произнесе спокойно, сякаш с това обясняваше всичко:

– Думите на силикония.

Девънпорт го изгледа озадачено.

– Какви думи?

– Отбелязаните в доклада. Точно преди силиконият да умре. Вернадски го запитал къде е вписал капитанът координатите, а той отговорил: „На астероида“.

През лицето на Девънпорт премина сянка на дълбоко разочарование.

– О, велики Космосе! Та това ни е известно, докторе, и го разгледахме под

всички ъгли. Под всички възможни ъгли. То не значи нищо.

– Абсолютно нищо ли, инспекторе?

– Поне нищо важно. Прочетете повторно доклада. Силиконият дори не слушал Вернадски. Чувствувал как животът му си отива и размишлявал върху това. Два пъти запитал: „Какво след смърт?“ После, когато Вернадски продължавал да го разпитва, казал: „На астероида“.Вероятно изобщо не е чул въпроса на Вернадски.

Доктор Ърт поклати глава.

– Знаете ли, вие прекалено поетизирате. Въобразявате си твърде много. Впрочем това е интересен проблем и нека да видим дали сам не можете да го решите. Да предположим, че думите на силикония са представлявали отговор на въпроса на Вернадски.

– Дори и да е така – каза Девънпорт нетърпеливо – каква полза от това? *Кой* астероид? Ураниевият астероид? Ние не можем да го намерим, следователно не можем да установим и координатите. Дали не е някой друг астероид, който „Робърт Кю“ е използвал като главна база? И него не можем да открием.

– Как отбягвате очевидното, инспекторе! Защо не се запитате какво значи за

силикония фразата „на астероида“? Не за вас или за мен, а за силикония?

Девънпорт се намръщи.

– Силиконият е научил за космическото пространство от един текст по астрономия, който му е бил прочетен. Предполагам, че в книгата се обяснявало какво е астероид.

– Точно така – изгугука доктор Ърт, допирайки пръст отстрани на чипия си нос. – А каква би била дефиницията? Астероид е малко тяло, по-малко от планетите, което се движи около слънцето по орбита, разположена, общо взето, между орбитите на Марс и Юпитер. Съгласни ли сте?

– Мисля че да.

– А какво е „Робърт Кю“?

– Кораба ли имате предвид?

– Така го наричат *вие*. – каза доктор Ърт – *Корабът*. Но книгата по астрономия е стара. В нея не се споменава нищо за кораби в Космоса. Един от членовете на екипажа споменал това. Казал, че тя била от преди времето на космическите полети. Следователно, какво е „Робърт Кю“? Не е ли малко тяло, по-малко от планетите? И докато силиконият бил на борда му, не се ли движело около слънцето по орбита, която общо взето е разположена между орбитите на Марс и Юпитер?

– Искате да кажете, че силиконият е смятал корабо просто за един астероид и когато изрекъл „на астероида“, е подразбирал „на кораба“?

– Точно така. Нали ви казах, че сам ще решите проблема.

Никакво изражение на радост или облекчение не озари мрачното лице на инспектора.

– Това не е решение, докторе.

Ала доктор Ърт замига бавно срещу него и ласкавото изражение на валчестото му лице стана, ако може да се каже така, още по-ласкаво и по-детинско от непринудено задоволство.

– Напротив, решение е.

– Ни най-малко. Доктор Ърт, ние не разсъждавахме като вас. Ние отхвърлихме напълно думите на силикония. Но все пак не мислете, че не сме претърсили „Робърт Кю“. Разглобихме го парче по парче, лист по лист. Почти го разпоихме.

– И нищо ли не открихте?

– Нищо.

– Може да не сте гледали където трябва?

– Гледахме *навсякъде*. – Инспекторът стана, като че се канеше да си върви. – Разбирате ли, доктор Ърт? След като изследвахме целия кораб, нямаше вероятност тия координати да се намират където и да било на него.

– Седнете, инспекторе – каза доктор Ърт спокойно. – Вие все още не се замисляте както трябва върху думите на силикония. Работата е там, че силиконият е учил английски, като е вземал оттук една дума, оттам друга дума. Не е можел да говори идиоматичен английски. Това личи по някои от изказванията му, така, както са цитирани. Например казал „планетата, която е най-далеч“, вместо „най-далечната планета“. Разбирате ли?

– Е, и?

– Този, който не може да говори един език идиоматично, или си служи с идиоми от своя език, преведени дума по дума, или просто използва чужди думи според буквалното им значение. Силиконият не е имал свой говорим език, следователно можел да прибегне само до втория вариант. Тъй че нека бъде буквално. Той казал „На астероида“, инспекторе. *На* него. Не е подразбирал на лист хартия, подразбирал е буквално на кораба.

– Доктор Ърт – произнесе Девънпорт тъжно, – когато Бюрото претърсва, то претърсва. И *на* самия кораб нямаше никакви тайнствени надписи.

Доктор Ърт потупа с ръка обемистия си корем и намести очилата си.

– Не виждате ли, инспекторе, че на борда на космически кораб има само едно място,

където тайни числа биха могли да останат напълно скрити? А къде никой не би ги забелязал, при все че ясно могат да се видят? Къде ще бъдат на сигурно място, въпреки че стотици очи ги гледат? Разбира се, не биха убягнали от погледа само на търсач, който е проникателен мислител.

– Къде? Посочете мястото?

– Ами на ония места, където вече има числа. Напълно нормални числа. Законни числа. Числа, които се полага да бъдат там.

– За какво говорите?

– За серийния номер на кораба, издълбан на самия корпус. Забележете, *на* корпуса. Номера на мотора, номера на походния генератор. И няколко други. Всеки от тях издълбан на неделими части от кораба. *На* кораба, както казал силиконият. *На* кораба.

Гъстите вежди на Девънпорт се повдигнаха, сякаш изведнъж бе проумял.

– Може да сте напълно прав... и ако наистина сте прав, надявам се да ви намерим силиконий, два пъти по-голям от този на „Робърт Кю“. Такъв, който не само говори, но и подсвирква: „Летете, астероиди, във вечността!“ – Той се пресегна моментално към досието, прелисти го бързо и извади официален формуляр на Земното бюро за разследване. – Разбира се, ние отбелязахме всички разпознавателни числа, които

намерихме. – Разгърна формуляра. – Ако три от тях приличат на координати...

– Можем да очакваме, че са се постарали донякъде да ги замаскират – отбеляза докторът. – Вероятно са прибавени някои букви и цифри, за да изглежда серията по-законна.

Той се пресегна да вземе бележник и побутна друг към инспектора. Няколко минути двамата мълчаха, записвайки набързо серийни номера, опитвайки със зачеркване на явно неуместни цифри.

Най-после Девънпорт изпусна въздишка, примесена със задоволство и безсилие.

– Предавам се – призна той. – Мисля, че сте прав; номерата на мотора и калкулатора явно са прикрити координати и дати. Те ни най-малко не съвпадат с нормалните серии и лесно могат да се зачеркнат лъжливите числа. Така остават две, но съм готов да се закълна, че останалите са напълно законни серийни номера. Какво открихте, докторе?

Доктор Ърт кимна.

– Съгласен съм. Сега имаме две координати и знаем къде е записана третата.

– Знаем ли? А как... – Инспекторът се прекъсна и издаде рязко възклицание: – Но, разбира се! Номерът на самия кораб, който не е вписан тук... защото се е намирал точно на онова място на корпуса, където го е ударил метеорът... Боя се, че ще останете

без силиконий, докторе. – Изведнъж набръчканото му лице светна. – Но аз съм идиот. Номерът е унищожен, но можем да го научим веднага от Междупланетната регистратура.

– Опасявам се – рече доктор Ърт, – че ще се наложи да оспоря поне втората част от изказването ви. Регистратурата ще има само първоначалния законен номер на кораба, но не и замаскирания координат, който капитанът сигурно е променил.

– Точното място на корпуса – промърмори Девънпорт. – И заради това случайно попадение астероидът може би завинаги е загубен? Каква полза може да има някой от две координати без третата?

– Е – произнесе доктор Ърт отсечено, – вероятно много голяма за едно двуизмерно същество. Но на същества с нашите измерения – той потупа корема си – е нужна третата... която аз, за щастие, случайно имам ето тук.

– В досието на Земното бюро за разследване? Но ние току-що проверихме списъка с номерата...

– *Вашия* списък, инспекторе. В папката е приложен и първоначалния доклад на младия Вернадски. И, разбира се, отбелязаният там сериен номер на „Робърт Кю“, е старателно фалшифицираният, под който той е курсирал тогава – защо да се възбужда любопитството на един механик-ремонтър, като се допусне да забележи едно несъответствие?

Девънпорт посегна към един бележник и към списъка на Вернадски. Направи кратко изчисление и се ухили.

Доктор Ърл се привдигна от креслото с доволно пуфтене и заситни към вратата.

– Винаги ми е приятно да ви видя, инспектор Девънпорт. Отбивайте се пак. И не забравяйте, че правителството може да разполага с урана, ала аз искам най-важното: един огромен силиконий, жив и в добро състояние.

– И за предпочитане – вметна Девънпорт, – да подсвирква.

Което и правеше сам на излизане.

¹ **Галон** – мярка за течности, равна на 4,54 л – Б. пр.

² **Инч** – мярка за дължина, равна на 2,54 см – Б. пр.

³ **Фут** – мярка за дължина, равна на 30,48 см – Б. пр.

Последният риболов

Научно-фантастичен разказ

Кодзи Танака

1.

Всичко е готово. Сложих въдицата в краката си на тревата и въздъхнах с пълни гърди.

Тъмнината едва започваше да редее. И земята, и черното като мастило небе бяха пропити с влага. Свежият сладък въздух остро миришеше на озон.

Аз стоях на брега на речния залив сред обрасналите с гъста трева ливади. Реката криволеше, образуваше при завоите водовъртежи. Тук, на малък вдаден във водата нос, беше моето любимо място. Прозрачните струи, миейки краката ми, се къдреха на малки бавни водовъртежи. Водата в залива имаше гъст изумруден цвят. Какви загадки се спотайват в нейните глъбини?

На оная страна има гъст върбалак, сенките от клоните полягат върху речната повърхност. Наоколо няма жива душа. Сам, съвсем сам съм в този недокоснат, първосъздаден свят.

Вдигнах въдицата. Влязох във водата до коляно. Ледена тръпка, прониквайки до

костите, пропълзя по гърба ми. Снежната вода в канадските реки е изгарящо студена.

Затаих дъх и метнах. Дръжката на въдицата гъвкаво пружинираше, стръвта летеше точно към набелязаната цел... Водата при потъналото дърво се развълнува, разбягаха се кръгове – стръвта блесна и потъна в дълбините. Дръпвайки нагоре пръта, започнах да въртя макаратата. Тя слабо жажуха – този звук обичах повече от всичко на света.

Бях успял наполовина да изтегля кордата, когато във водата се мярна бяла сянка и в същия миг ръката ми усети силен удар. Хвана се! О, миг, който истинският рибар не би заменил за никакви богатства!...

Пет минути вадих рибата. Притеглих я почти до самите си нозе и едва тогава я изхвърлих рязко на брега, в гъстата трева. Пъстърва. Четирийсетина сантиметра. Сребристото, с розови отънъци тяло се извиваше конвулсивно. Задъхвайки се, рибата ловеше въздух с разтворена уста.

Вдигнах я, за да извадя кукичката. Моята жертва, сякаш изгубила надежда, вече не се

съпротивляваше. Но вместо живата и хлъзгава влажност на рибето тяло пръстите усетиха леплива грапавост. Пъстървата беше странно тежка...

Обхвана ме диво отчаяние. Като откачих стръвта, запокитих рибата с все сила о земята. Тя се удари с глухо тракане; стъпках тази гнусотия с крака. Синтетичната кожа се пукна, електронните вътрешности се изсипаха навън...

Добре направено, няма какво да се каже! Мини-компютър, радар... Рибата, свободно плаваща в реката, е настроена за стръвта. Източник на енергия е топливен елемент; попадайки на кукичката, „плячката“ започва бясно да се съпротивлява. Великолепен образец на съвременната електроника!

Но колкото и да е безупречен фалшификатът, той не може да се сравни с творението на природата. Лежащата под краката ми риба беше въплътила в себе си цялата уродливост и отвратителност на фалша.

...Служителят не се забави да дойде: и минута не беше минала, а той вече беше тук. Трябва да са монтирали в рибата сигнална уредба. Ливадата и високата верига планини в далечината помръкнаха. Холограмата угасна, плътно се затвори наоколо

студените пластмасови стени. Пазителят на реда се появи от вратата на една от тях.

– Да-а... – осъдително просумтя той. – А на вас известно ли ви е колко струва една такава рибка? Какво ви стана? Вие стъпкахте цяло състояние!

– Можете да ми напишете сметката – равнодушно отвърнах аз. Избухването на страстта беше преминало, като се смени с усещането за мрачна безизходност. – Това е свръх човешките сили. Има неща, към които е невъзможно да се привикне...

Аз се огледах. Изчезна обрасналият с върбалак бряг, пропаднаха извисяващите се сини грамади в шапки от сняг – планините. Само водата беше истинска, жива и този огромен Дворец на рибаря. А всичко, което се таеше в нейните дълбини, беше създадено от човека...

2.

Леко отпих от коктейла. Отвратителен буламач, нито вкус, нито аромат. Но размесените в него психостимулатори премахват умората и напрежението. Препарат от групата на имипламина.

Глуха електронна музика, изпълвайки тъмната като пещера зала, удвояваше ефекта. Наркотичен бар. В последно време те се бяха разплодили като гъби, като съвсем

изместиха обикновените, със спиртни напитки.

От липса на здраве не се оплаквам, но работата в отдела за убийствата, по двадесет и четири часа в денонощието, изтощава. Достатъчно беше да се прислоня сред примамливо меките възглавници на дивана и тутакси очите ми започваха да се затварят. Ако не беше коктейлът, щях да заспя. Но не биваше да спя. Дойдох тук да поговорим с един от моите отдавнашни приятели.

Не се наложи да чакам дълго. Не бях успял да отпия последната глътка, когато влетя Сида – с елегантна риза, в костюм със свободна кройка, както винаги весел и безгрижен. Сервитьорката в синьо сари го поведе към моята масичка.

– Привет, Кудо! – ухили се той, сякаш бяхме се виждали с него вчера, а не преди година.

Като си поръча бира, подправена с джинджирил – също със стимулатори, той приседна на диванчето при мен.

– Работа до гуша, а?

– Както винаги. Но на детектив не посмях да откажа среща. От неприятности няма да се отървеш – пошегува се той.

Аз поканих Сида в бара – трябваше ми да разузная някои неща от него. Той работеше в

частната информационна агентура. Най-трудната, изискваща необикновен ум работа в съвременния пренаситен с информация свят. Анализ и обработка на данни, свеждането им в единна система – тъй да се каже, подвижна „информационна банка“.

– Извинявай.

– Глупости! И така, какво искаш да узнаеш? – Сида отпи от питието. Той отлично разбираше всичко.

– Вчера след работа отидох във „Фишингланд“... – аз се наклоних към стената, по която, сякаш огньовете на свети Елм, блуждаеха луминесцентни зайчета-отблясъци. – Знаеш ли, опротивя ми тая смет, тия работи... Изобщо, унищожих там една грамадна пъстърва.

Сида подсвири.

– Ей че работа! Няма да ти се размине евтино. Не знаех, че си любител на такива скъпи удоволствия.

Че какво, и на полицейския отдел по разследване на убийствата не се забранява да има свое хоби. Към риболова се пристрастих отдавна, още като десетгодишно момче. Тогава в планинските езера и реки се въдеше подходяща риба, а няколко години след това, когато в Япония започнаха работи по Програмата за ново усвояване на земята, тя измря. Преживяха определени екземпляри

в нарочни водоеми, намиращи се под най-строг надзор.

„Фишингланд“, атракция, възплътила най-добрите достижения на съвременната научно-техническа мисъл, беше призван да утеши ревностните рибари, да утоли тяхната мъчителна страст. Невъзможно беше да се отличат неговите планини и реки от истинските, природни земи – канадски реки и японски планински клисури. Само ако се забрави, че във водата играе изкуствена риба... Великолепна, достойна за възхищение имитация.

– Десет години се утешавах с тази измама – въздъгнах аз. – Стига! С какво наслаждение бих разкъсал всички тези фалшификати!

– Охо! И това го казва пазачът на закона... Какво искаш?

Погледнах изпитателно Сида.

– Искам да ловя истинска риба. Жива. Не вярвам, че са я унищожили напълно, навсякъде. В нашите планини има труднодостъпни кътчета. Някъде в горните течения на реките трябва нещо да е останало, макар и не много. Кажете... Не си ли чувал нещо за това?

Сида закри очи. После ме погледна и сякаш без желание произнесе:

– Да ти кажа честно, да. Доста голям участък от една планинска река е запазен неприкосновен. Там, както и преди двадесет години, се въди пъстърва. Само че това място го пазят. Частно владение.

Аз се намръщих.

– Е, и какво?

– Това. С други думи, личен резерват. В планинския масив Асахи. Знаеш ли водораздела между префектурите Ямагата и Ниигата? Оттам води началото си рекичката Рюдзинкава. Гората по нейните брегове е собственост на богатшите Итидзюдзи. Сегашният стопанин Хиронари Итидзюдзи съвсем се е побъркал от любов към природата. Пръсна луди пари, за да „запеча“ басейна на Рюдзинкава. Неканени гости там не желаят. Електронна мрежа за следене, свирепи като вълци кибернетични кучета – всичко е против тях. Така че за нашего брата рибаря Рюдзин е безсмислена мечта. Нито един от онези, които са се напъхвали там, не са свършили добре. Итидзюдзи добре плаща на местната полиция: смърт в резултат на нещастен случай – това е всичко... Ето какво съм чувал.

Аз си поех дъх.

– А... рибата в реката голяма ли е?

– Как не!

Обзе ме горещина, после хлад. Навярно видът ми е бил изразителен, защото Сида, поглеждайки ме с тревога, попита:

– Слушай... Ти какво, да не се каниш да ходиш там? Вземи под внимание, че нарушаването на границите на частните владения се квалифицира като углавно престъпление. Те имат право да стрелят.

Аз се усмихнах пресилено.

– Не се безпокой. Ти просто ме замая. У мене има достатъчно здрав разум. Дай по-добре да прием! Та откога не сме се виждали!

3.

– Неделна почивка?!...

Шефът облеци очи, на слепоочието му нервно пулсираше жилка.

– Забрави ли колко работа имаме сега? Три неразкрити дела за групови убийства!

– Не, не съм забравил. – Аз се стараех да говоря спокойно. – Но аз искам да използвам своето право на отпуск. Не съм почивал цяла година.

– Вярно. – Шефът се облегна назад на креслото. – Никой не ти забранява да почиваш. Просто те моля да избереш друго време. Размисли добре.

„Вече размислих“, – исках да отвърна, но замълчах. Мечтата, живееща в мене, от ден на ден ставаше все по-непреодолима. Тя ме изсуши целия като необозрима,

неподвластна на гласа на разума любов. Но шефът няма да разбере това...

– Не. Нищо не мога да променя – отрязах рязко аз. – Нужен ми е отпуск сега. Иначе просто ще рухна.

– Що за бълнуване! – Шефът почервения от досада. – Работник в сериозно учреждение, а дрънкаш врели-некипели като сополиво хлапе. Ако не чуваш каквото ти говорят, напиши си заявление за напускане.

– Така и ще сторя – чух аз собствения си глас. Извадих служебния бележник, пистолета и равнодушно ги хвърлих на масата пред шефа.

– Ти... сериозно?

Шефът се надигна, но аз, като се обърнах рязко на токовете, вече крачех към вратата, изпитвайки блаженото чувство на облекчение – сякаш се измъкнах на светло от безкрайно дълъг тунел...

Като се върнах в моята пуста ергенска квартира, позвъних на Сида. Показа се, че го няма – никой не знаеше къде е отишъл. Той се върна едва след десет дни.

– Извинявай. Пътувах за материали в университетския изчислителен център. При теб, изглежда, има нещо спешно? Какво се е случило?

Лицето на Сида на малкия екран на видеотелефона изглеждаше отслабнало. Да-а, работата им съвсем не е сладичка.

– Имам една молба към теб. Като към близък приятел... – Погледнах Сида очакващо. – Ти говореше за клисурата Рюдзин... Нужни са ми данни за охраната. И по-точни.

– Защо? – Сида се намръщи. – Аз те предупреждавах!

– Вярно. Но аз така реших. Без това за мен няма живот. Аз просто ще се побъркам.

Сида мълчеше. На лицето му постепенно изби печатът на обреченото разбиране.

– Разби-ирам... – проточи той. – Е, какво пък? Ще видим какво може да се направи. Обаче няма да струва евтино.

– Няма значение. Получих премии за петнадесет години служба. И съм готов да дам всичко.

Сида въздъхна.

– Казват, че любовта е сляпа. Но твоята любов е просто нещо патологично.

– Прав си, приятелю! – Кимнах. – Такава страст идва само веднъж в живота.

4.

Облечен съм с пухено яке, но все едно – декемврийският планински мраз прониква до костите. Сподавам желанието си да запуша – пазачите могат да засекат дори мигновеното

припламване на слабия огън на запалката – и поднасям към очите си висящия на шията ми бинокъл.

Стоя на колене в гъсталака от рододендрон на горния гребен на Рюдзин; далеч в ниското е реката Рюдзинкава. Трябваше ми цяла нощ, осем часа, за да се добера дотук. Докато се влачех, превит под тежестта на огромната раница, просто прогизнах от пот. А въобще аз съм вече две денонощия в планините. Но не дойдох веднага тук, към Рюдзинкава, а направих хубав завой, за да мина откъм запад, от страната на Ниигата. За това отидоха два дена.

В окуляра на бинокъла, снабден с устройство за инфрачервено виждане, има девствена гора. Малко сменям ъгъла – и заблестя, заизвива се лентата на реката. Ето я, обетованата земя! Отпускам бинокъла и оглеждам скалата. До разсъмване има още два часа. Луната, нежно притиснала се към гърдите на връх Рюдзин, осветява с бледата светлина огромната клисура. Вятър смразява бузите, той долита отдолу, от дъното на долината. Всичко е, както съм предвидил.

Планинският въздух е напоен с благоухание, наоколо няма жива душа. Но клисурата, лежаща под мен, се охранява така, че и капка не би могла да се просмуче

там. Така каза Сида. По двата бряга на реката, на около петстотин метра от руслото се простира мрежа от радарни устройства. Ден и нощ изпълняват своята служба неуморимите кибернетични кучета – усъвършенствувани от човешкия гений доберман-пинчери. По-надолу по течението е будката на охраната, където постоянно дежурят четирима-петима души. Те наблюдават радарите. Нищо не говори, че охраната е въоръжена. Те имат даже патрулни вертолети. Кандидатите за нарушители на границите...

Оглеждам окачената на гърба ми раница. Отгоре върху нея е привързан обемист вързоп, от който стърчат металически тръбички. Всичко това съм домъкнал тук на собствените си плещи.

Развързвам връзките и разопаковам вързопа. След петнадесет минути работата е свършена. Малогабаритният, но с петметров размах на крилата делтаплан е монтиран. Да се промъкнеш по суша е невъзможно. Значи беше необходимо да се измисли нещо необикновено, излизащо извън реда на нещата. Като изучих внимателно топографската карта на местността, разполагайки с много свободно време, изгубих цели три седмици за тренировъчни полети.

Метнах на гръб чувствително олекналата раница, укрепих делтаплана и, измъквайки се из гъсталака, се огледах. Обрасналият с трева планински склон се спускаше надолу под ъгъл тридесет градуса. Идеален за делтаплана релеф. Въздъхнах облекчено. И в този миг, когато ветреецът, вдигайки се от долината, ме докосна, забравих всичко на света. Оттласнах се от скалистата издатина. Тялото ми се устреми насреща на въздушния поток и за миг стана безтегловно. Делтапланът литна над долината.

След минута-две ярко блестящата в светлината на луната водна повърхност започна стремително и безвъзвратно да се приближава. Скоростта на спускане беше прекалено голяма. Приземяването трябва да става на открито място, особено нощно време. Но се наложи да се рискува.

Под мен се проточваше речният бряг, обсипан с големи валчести камъни. Ивица, широка около тридесет метра. Не е най-подходящото за кацане място, но избор няма.

Делтапланът закачи с крилото скалата, нарани се и, повличайки ме по камъните, замря със скърцане. Измъкнах се изпод него и се изправих, в цял ръст. Рамото и коленете ми смъдяха, но сериозни наранявания нямаше.

Размонтирах делтаплана, когато се раздаде звънец. Погледнах часовника на лявата си китка. В корпуса беше монтиран мини-радар: при появата на движещ се предмет той подава сигнал за тревога. Покритата със специален състав стрелка показваше на югоизток – към страната на реката.

Хвърлих раницата и измъкнах оръжие. Масивен заглушител на дулото и – нито винтовка, нито пистолет. По размер не по-голям от пистолет, а по огнева мощ – картечница. Незаменимо оръжие за бой отблизо. И с него, и с мини-радара се сдобих на „черна борса“. Изхарчих половината от парите си, но – какво да правя?

Като държах пистолета с две ръце, се вгледах в нощната мъгла. Иззад стръмнината на речния бряг, осеян с натрупани един върху друг огромни камъни, изпълзяха две черни сенки. Те се носеха съвършено безшумно, като леко прескачаха валчестите камъни. Дресираните доберман-пинчери нападат мълчаливо.

Пропуснах ги по-наблизо. И дадох откос. Това бяха киборги, надарени със свръхестествена издръжливост и мощ, но смъртоносните куршуми ги сразиха. Кучетата подхвъркнаха във въздуха. Те рухнаха на камъните и повече не помръднаха. Даже в

мига на смъртта песовете не издадоха нито звук. Отпуснах пистолета и с ръкава на якето отрих от лицето си лепкавата пот.

5.

Мъглата започна да редее, постепенно изпъкнаха очертанията на долината. Аз се измъкнах от гъсталака, където прекарах времето до изгрева и нахлузих по-добре качулката. Дъхът ми застиваше на бяло облаче, ръцете и краката ми се бяха вкочанили. Сърцето обаче гореше от жар и нетърпение, като ме заставяше да забравям всички несгоди. Вдигнах раницата и тръгнах по течението на реката. Делтапланът и кучешките трупове бяха добре скрити в гъсталака. Даже с вертолет никой няма да забележи следите на моето пребиваване тук.

Спускането по реката се оказа тежко. Клисурата на Рюдзин е скалиста, и наистина пътя ми преграждаха праговете и камъните. Обливайки се с пот, преодолявах покритите с бяла пяна широки плитчини.

След тридесет минути намерих това, което търсех.

Веднага след петметровия водопад, хвърлящ от скалиста вдлъбнатина извити спираловидни струи, беше заливът. Руслото на реката се разширява тук до четири метра, почти неподвижната синя вода бавно се въртеше в кръг. Като сенчеста шатра над нея

надвиснаха клоните на дърветата заедно с обкръжилите реката канари. Подходящо местенце за риби-великани!

Като се укривах в сянката на огромен валчест камък, самотно лежащ на пясъка, разопаковах въдицата. Монтирах я и приготвих кукичката. По-якичко закрепих заветната примамка.

Сърцето ми биеше тревожно, ръцете трепереха. Завърших приготовленията и облекчено въздъгнах.

Прокрадвайки се, отидох до водата. Течението беше подмило отсрещната скала и тя беше надвиснала над реката. Това, което ми беше нужно – вир под издатината... Примамката се устреми към целта. Изчаквах да се хване, зажужах с макарата. И внезапно, прорязвайки платното на водната повърхност, погледна черна рибя глава. В този миг почувствувах силно дръпване. Хвана се!

Сърцето ми замря, а после бясно заби в самото ми гърло. В такива мигове действуваш, без да мислиш. Започнах да водя неистово съпротивляващата се риба. Въдицата се гънеше като дъга, на края имаше неимоверна тежест. Съдейки по това, което видях, то беше истинско чудовище!

Три минути трая блаженството. Накрая доведох рибата до брега. Измъкнах я от

водата. Омаломощена, тя лежеше по хълбок. Само конвулсивно разтваряше уста. Великолепна пъстърва, с черни, вече започващи да бледнеят петънца. Половин метър!

Не вярвах на собствените си очи. Плячката, която ми се присънваше двадесет години... Сега тя е моя!

Вдигнах я с треперещи ръце. Но вместо слизестата влажност на рибешкото тяло – странна грапавост, непонятна тежест. Познато усещане, което винаги ми е било толкова ненавистно...

Кръвта се отдръпна от сърцето ми. Инстинктивно поднесох плячката към носа си: нямаше я миризмата на жива риба, която смътно бях запомнил от детството. Изревах от негодувание и я запратих на земята. Тя се плъосна с противно пукане, коремът ѝ се разтвори и се разсипаха вътрешностите. Червени, жълти, сини... Оплетени в разноцветни проводници металически и пластмасови детайли.

6.

– И тъй, уважаеми гостенино! – се раздаде зад гърба ми. Настръхнал като звяр, се обърнах назад.

Трима. Стоят, притаили се в сянката, под скалата. Двамата имаха винтовки.

Човекът, който стоеше в средата, мълчаливо ме изучаваше, дръпвайки си от лулата. Петдесетина години. Под тиролската шапка черни прошарени коси. Лице с дълбоки бръчки.

Аз се обърнах. Кога са успели да се появят тук?

– Ние вече отдавна ви следим – каза човекът с лулата. – Виждам, че вие напълно сте се насладили на риболова. Е, а с какво се свърши? Жалко, няма какво да се каже.

– Вие... кой сте? – дойдох накрая на себе си.

Човекът се усмихна.

– Хиронари Итидзюдзи. Би трябвало да ви е познато моето име, откакто се появихте тук. Та вие знаехте, че това са частни владения! Забавно... Всички ви тегли именно тук. Явно, тук наистина е най-подходящото място. Излиза, обаче, че и ние сме заселили залива с биороботи.

Погледнах остатъка на „рибата“ под краката си.

– Значи всичко е лъжа? Това, че долината Рюдзин е останала предишната? Че в реката живеят огромни риби?

– Да. Легенда е. Във всеки случай, сега. – Итидзюдзи кимна. – Макар че преди пет години беше самата истина. Само че алчните вълци-двуногите хищници като теб не

можеха да пропуснат случая. Както и да пазехме реката, те се промъкваха един след друг и плякосваха. Докато не изловиха всичко. И тогава аз реших да отмъщавам. – В очите на Итидзюдзи просветна огънче. – Пуснах слух, че долината Рюдзин не се е изменила. И зачаках. „Гостите“ не закъсняха да заповядат. Посрещах ги равнодушно. Те получаваха своето – а после се успокояваха завинаги. Трябва да призная, че твоята идея е необичайна. Но все едно, радарът те засече. Ние предвидихме и това. Долината се охранява от въздуха.

– Вие... Вие ги убивахте? – Гласът ми секна.

– Разбира се. Съгласи се, че това е справедливо. Те знаеха какво ги заплашва при нарушаването на закона. Но все пак се вмъкнаха. И си получаваха заслуженото.

– Това е мишеловка! „Недокоснатата природа“ е гнусна примамка!

Итидзюдзи се усмихна.

– Да. И сега вратата на тази мишеловка ще се захлопне.

– Вие сте маниак! Изтънчен садист-убиец! – завиках аз.

– А вие не сте ли убийци? Вие убихте природата, която така щедро раздаваше на хората своите съкровища. Това е престъпно.

А за престъплението трябва да се носи отговорност.

– Аз не съм убивал! – възкликнах аз.

– Да. Ти не си убивал. Но ти си тук. Това не можеш да отречеш.

Огледах се безпомощно. Капан.

Погледът ми се спря на залива, сребрист в ясната утринна светлина. Невероятната, с най-чиста синевина вода с бавно кръжене

продължаваше своя бяг. Неочаквано повърхността се разтвори и във въздуха се праметна огромно тяло. Извивайки се грациозно, рибата за миг увисна във въздуха; мократа от водата, украсена с петънца кожа преливаше във всички оттенъци на дъгата.

Устните ми се разтвориха неволно във възхитена усмивка – и едва тогава осъзнах целия ужас на своето положение...

Глас по телефона

Научно-фантастичен разказ

Сергей Козменко

Телефонът иззвъня късно вечерта, когато изобщо не го очаквах. Кой би могъл да бъде, чудех се, ставайки от креслото. Едвин? В командировка е. Карл? Отдавна спи, толкова късно никога не звъни. Ела, Алберт?...

Вдигнах слушалката.

– Здравсти – каза гласът.

Глас, който ми е твърде добре познат.

Глас, който най-малко съм очаквал да чуя.

– Здравсти – отговарям аз.

– А ти веднага ме позна.

– Има си хас – облизах внезапно пресъхналите си устни. – Че как няма да те позная.

– Не се ли сецаш защо звъня?

– Не. – Наистина нямах представа.

– Изненадваш ме – каза насмешливо той.

– Че нали ти, доколкото си спомням, беше уверен, че можеш предварително да предскажеш всяка моя постъпка.

Да, някога така мислех, и нямаше смисъл да го отричам. А и той не питаше – просто констатираше факта.

– Е, казвай.

– Не сега. Обаждам се отвън, скоро ще прекъснат линията. Нали знаеш какво е да се звъни от автомат...

В гласа му отново прозвуча насмешка. Да, аз наистина знаех какво е. Ела дълго време нямаше домашен телефон. Съвсем наскоро все пак й поставиха...

– И защо по дяволите...

– ...звъня от автомат, след като мога да се обадя от къщи? – продължи той вместо мен. – За да чакаш да ти се обадя, а не да изключиш телефона и да потънеш в сън. Аз сега съм на летището, купих билети и въщи ще си бъда след около час. Трябва да ти кажа няколко важни неща, а да отложам разговора не мога, тъй като отлитам.

– За дълго ли?

– Не знам още. Може би завинаги.

– Нима? – проточих удивено глас.

– Чакай да ти се обадя – каза той и окачи слушалката.

Няколко секунди са вслушвах в късите сигнали. Не знаех как да реагирам на разговора ни, никога не съм очаквал да чуя

подобно нещо. Кой би могъл да допусне, че това ще се случи?

Къде ли е сега? На летището, или вече пътува към града? Закъде се кани да лети? Нямах никаква представа, макар съвсем доскоро – само до преди няколко минути, ако трябва да бъда точен – бях убеден, че винаги ще съумея, ако не да предскажа, то поне да разбера постъпките му...

Летището. Някога и аз самият обичах на отивам там. Просто така, без определена цел. Гледах самолетите, които долитаха от далечни страни и градове, и там, на летището, тези далечни страни и градове ми изглеждаха значително по-близки и по-реални. И ми се струваше, че и аз някога ще мога да седна в самолета и само след някакви си часове да се окажа далеч-далеч, да оставя и да забравя всички грижи.

Погледнах през прозореца. Дъжд, мокро, студено. Бр-р-р! Не, разбира се, днес нищо не може да ме накара да изляза от къщи, даже и тази спомени. Но кое тогава го е накарало него? Той каза, че е купувал билети. Нима се е решил и на това? Не, твърде добре го познавах, за да повярвам. И освен това, какво иска да ми каже? Какво толкова би могъл да ми каже, което да не знам? И аз като последния глупак седя тук и чакам да ми се обади! Смешно.

Но не ми беше смешно. Гласът в слушалката бе моят собствен глас...

Кога започна това? Сега е трудно да си спомня. Пък и изобщо едва ли е възможно да се определи къде точно се крие началото на всичко онова, което става с нас в живота, къде именно се намира повратният момент, началото на онази комбинация от събития, която води към неизбежния финал. Събитията се развиваха бавно, постепенно, като по добър, професионално написан сценарий, в който всеки, даже най-незначителният и на пръв поглед съвсем несвързан с останалото действие епизод, в крайна сметка се оказва безкрайно необходим и поражда верига от събития, без които замисленият финал би бил невъзможен. И сега, когато този финал изведнъж настъпи, гледам на миналото именно така. И всичко станало, колкото и случайно да ми е изглеждало някога, внезапно ме порази с предопределеността си...

Първият бе Санто. С него не се карахме, даже не изгубихме интерес един към друг. Не. Нашите разговори бяха дълги и интересни, винаги имаше за какво да поговорим, но той все по-рядко и по-рядко ми звънеше. Животът постепенно ни разделяше и срещу това бях безсилен. Ние не можехме

да се срещаме с него, ние наистина не можехме и затова съществуваха маса причини, които днес няма смисъл да изброявам. Животът в съвременния град зависи от толкова много странични, независещи от теб обстоятелства, че понякога самата мисъл за непосредствено общуване ти изглежда абсурдна. И за хората, които не искат да губят връзка помежду си, остава единственото средство за общуване – телефонът. В огромния град единствен телефонът крепи връзки, които без него безвъзвратно биха изчезнали. Колко хора са прекъснали взаимоотношенията си само затова, че единият от тях не е имал телефон! Даже онези, които се пръсват по света, даже те се оказват в по-добро положение, отколкото живеещите в един и същи град. Отдалече можеш да пишеш писма, но едва ли можеш да постъпиш така, ако живееш в същия град, ако знаеш, че ви разделят само час – час и половина път? И един или два пъти може наистина да се решиш и да отидеш на другия край на града, за да се срещнете и поговорите, но в този случай все така се оказва, че онзи, когото си искал да видиш, или някъде е отишъл, или е така зает, че не му е до теб. Да постъпиш по този начин можеш един път, два пъти, не повече, а след

това ти остава само да гледаш телефона и да чакаш...

Да, пръв си отиде Санто. Той звънеше все по-рядко и по-рядко, аз също започнах да звъня все по-рядко и по-рядко, тъй като бях прекалено горд или глупав, за да не обръщам внимание на факта, че ме забравят. След това и тази редки обаждания престанаха. Кой от нас последен набра номера на другия? Не знам. Във всеки случай аз още два пъти опитвах да се свържа с него на празници – най-удобния повод, за да напомниш за себе си, без да нараняваш гордостта си – но единия път телефонът му постоянно даваше заето, а другия – дълго слушах сигнала свободно. Повече не позвъних.

Може би той също изживяваше раздялата ни. Сигурно. Може би и той се обиждаше, че повече не звъня; може би той също опитваше да се свърже с мене. Може би. Само че животът в големия град обрича хората на отчуждение. Човечеството прогресира във всички области, освен една – човешкото общуване. Какво пък, може би заменянето на общуването между отделните хора с общуването на всеки от тях с единна културна среда, в която мислещият човек оставя следа от себе си завинаги, води към качествено по-висока степен на организация.

Може би това е обективният път на развитие на цивилизацията. Но на мен ми се струва, че по този път ние повече губим, отколкото печелим...

Изминаха две години. Времето сега лети бързо, от работа, от всекидневните грижи не забелязваш как минават годините. Всеки ден се точи безкрайно дълго, но седмиците и месеците отминават незабележимо. И ето че веднъж аз неочаквано почувствах, че страшно ми липсва Санто, именно Санто, че трябва да поговоря с него, че не бих могъл да живея, ако не поговоря с него. Всеки човек е уникален, неповторим и ако двама руши са необходими един на друг, то прекъсването на връзката помежду им вече с нищо и никога не може да бъде заменено. И аз неочаквано почувствах, че с раздялата със Санто изгубих твърде голяма и твърде важна част от своя живот. Почувствах приближаването на смъртта.

Тази мисъл ми хрумна насън, през нощта, към два часа и до самото утро така и не успях да заспя. Сутринта разбрах, че ако не успея да върна Санто, аз съм обречен.

Но не се канех да му звъня. И разбира се, не отидох при него. Всичко това вече бе минало и да върна нещо от него бе невъзможно.

Направих друго.

Терминалът на единната информационно-изчислителна система вече от пет години стоеше на бюрото ми, включен към телефонната линия. Изчислителната техника е велико, ако не и най-великото постижение на човечеството през цялата история на съществуването му. Кой ли от онези, построили първите изчислителни машини, би могъл да си представи докъде ще ни доведе за такъв кратък срок тяхното развитие? Кой би могъл да предположи, че потребностите ни от изчислителна техника ще растат така стремително, че бързо ще изпреварят всички други потребности. и създаването на единна информационно-изчислителна система ще се окаже по-необходимо от създаването даже на единна енергетична система? Още съвсем доскоро изчислителните машини ни изглеждаха като нещо подобно на много бърз калкулатор, устройства, предназначени да облекчат сметките, да повишат производителността на изчислителната работа. Беше нужно време, за да разберем, че те не просто смятат, а обработват информация. Отначало информацията беше доста специфична, но постепенно, с развитието на изчислителната техника, с увеличаването на скоростта на обработване на информацията и обема на нейните хранилища, тя ставаше все по-произволна,

все по-отдалечаваща се от чисто изчислителните задачи, обхващаше все нови и нови области и незабележимо от нас включваше в себе си целия ни човешки свят, всички наши представи, знания и заблуди. И тя, тази информация, скрита в недрата на информационно-изчислителната система, сама стана нова Вселена, в която човек тепърва щеше да заживее и да опознае, развиваща се по закони, неразбираеми от нас. И самото развитие на тази система вече отдавна се определя не от конкретни човешки потребности, а от нейни вътрешни, които ние не можем да разберем и оценим; те вече не се пресичат с потребностите на хората, възможно е даже в своята дълбочина тази система да е разумна, но това съвсем не е този разум, с който така обичаха да ни плашат фантастите. Този разум се подчинява на друга система ценности, съвършено различна от нашата. Не е изключено той да няма никаква представа за нашето съществуване – нашият свят за него да не е по-реален, отколкото за нас – светът на елементарните частици, който ние си представяме само чрез няколко модела, опиращи се на нещо понятно и обикновено за нас, но който сам за себе си се различава от тези модели.

Но даже и човечеството да осъзнае в края на краищата, че е създадо нещо повече от това, което е мислело да създаде, нещо по принцип непостижимо за човешкия разум, това няма да промени нашите взаимоотношения със създадената от нас система. И с микроскоп могат да се забиват гвоздеи, което всъщност и правим. Днес всеки, който има необходимите средства и желание, може чрез телефонна линия да се включи към информационно-изчислителната система, да си постави в къщи терминал и да прави всичко, което си пожелае: да иска и получава необходимата информация, да прави изчисления, да извършва банкови операции, да поръчва покупки и т.н. Ние достигнахме стадия, когато общуването на индивида с външния свят може да се осъществява чрез терминала на информационно-изчислителната система. Това, разбира се, струва пари, понякога много, но цените падат – това навярно е единствената сфера, в която цените постоянно и неизменно падат, и затова днес мога да искам чрез своя терминал такива услуги, които до преди пет години бяха по джоба само на милионер. Тази система предоставя на своя клиент такива услуги, че ще дойде твърде скоро времето, когато ще погълне и културната среда, в която обитава

човекът, тази среда, която сега съществува във вид на книги, радио, вестници, телевизия и всички останали средства за обмен на информация между човека и човечеството.

И аз намерих пътя за решаването на моите проблеми.

Създадох Санто.

Създадох го в машината, в нейната памет. Такъв, какъвто го помнех. Съумях да го разложа на елементи, да го разделя на най-малки частици, за да го събера отново, вече някъде там, в неведомите дълбочини на информационното хранилище, в неизброимото множество клетки. Надарих го с нормално човешко тяло, радващо се на живота и изложено на недъзи – та нали информационно-изчислителната система знае много повече, отколкото може да знае жив човек за своето тяло. И тя можеше да управлява в това тяло най-фините процеси, които в своята съвкупност придаваха на образа на Санто неговите усещания. Вселих го в свят, точно копие на нашия, защото цялата информация, която имаме за света, съществува вътре в системата, в нейната памет. И ако моят Санто излизаше на улицата, той виждаше улицата така, както би я видял реалният му прототип. Ако заминаваше да друг град, пътуваше в същия влак, с който можеше да замине реалният

Санто. В неговия свят валеше дъжд или сняг, ако в нашия свят валеше дъжд или сняг. Както и при нас, там през пролетта дърветата зеленееха и цветята цъфтяха. Както и при нас, там имаше зимни студове и летни горещини. Аз му дадох живот и целия ни свят. Работех като луд. Взех двумесечен отпуск и програмирах, без да излизам от дома цели седмици, забравяйки да се избърсна, да обядвам. Спрях да различавам деня от нощта, изхарчих всичките си спестявания, за да заплащам услугите на системата, но направих всичко, което беше по силите ми. Създадох Санто.

Дадох му свободна воля. Създавах не робот, не манекен, не кукла. Създавах жив човек от истински, жив свят, човек свободен и независим в своите постъпки. Никой не знае, разбира се, има ли я тази свобода на волята, но Санто, създаден от мене, както и всеки човек, живеещ в моя реален свят, никога няма да почувствува, че е лишен от тази свобода, и никакъв анализ отстрани на неговите постъпки не може да допусне, че той не притежава тази свобода.

В мига, когато вдигнах ръка към клавиатурата, за да дам с последна команда живот на своето създание, аз са чувствавах бог. Още пазя това усещане, защото, може би, съм първият по пътя, който очаква

човечеството в усвояването на тази нова Вселена. Разбира се, работата не е завършена, такава работа никога не може да бъде завършена, аз и сега непрекъснато коригирам моите програми. Но това са само щрихи към портрета. Самият портрет е вече създаден.

Помня дните, когато чаках първото позвъняване на Санто. Но не мога да кажа какво ставаше тогава с мен, какво ставаше със света. Тези дни напълно се объркаха в паметта ми. Надеждата сменяше отчаянието, радостта – мъката, и само едно беше постоянно – очакването. Не знам доколко би ми стигнало търпението, как всичко това би свършило, ако очакването би продължило месец или два. Понякога ми се струваше, че няма да мога да издържа и ден повече очакване. Понякога изпадах в униние и тогава ми са струваше, че искам невъзможното, че да създам онова, което съм измислил, надхвърля човешките сили. Понякога се боях от своето творение, боях са, че веднага ще разбере, че не Санто ми звъни, а нещо свършено чуждо, нещо нечовешко, студено, бездушно и аз няма да намеря сили в себе си да си призная, че прекрасно виждам и чувствавам подмяната, няма да намеря сили да захвърля слушалката и ще говоря с него, с това

несъществуващо чудовище от несъществуващ свят, и ще се залъгам, че това не е сътвореният от мен образ на Санто, а живият, реалният Санто, и ще знам, че се самозалъгам.

Но веднъж той ми позвъни.

Това стана след около две седмици. Чух неговия глас в слушалката и страховете ми изчезнаха. Защото това бе гласът на истинския, на живия Санто. Защото говорех с истинския, живия Санто – ние говорехме с него както преди, като че ли помен няма от двете години мълчание и раздяла. И докато разговаряхме, вътрешно се надсмивах и над него и над себе си, и над създадената от мен програма и животът ми се струваше прекрасен, и светът – отново добър, мил – такъв, в който няма нужда да търсиш спасение от машината.

Аз не вярвах, че говоря с машината. Аз и до днес не вярвам в това.

Но това бе невъзможно. Как аз, обикновен човек, па макар и много добър програмист, как можах да създам такава програма, че и аз самият да не мога да я отлича от жив човек? Как можах аз, дето от толкова години работя над създаването на изкуствен интелект, между другото, в свободното си време, да създам този интелект, основан на някакви си абсурдни принципи, свършено различен от

онова, към което се стремим? Не, не можех да повярвам, че онзи Санто, когото създадох, и този, с когото говорех по телефона, са едно и също лице. Не вярвах до днешното телефонно обаждане.

Но вече не можех да спра.

Тръгвайки по този път, разбрах, че рано или късно ще поискам да създам и всички останали, всички свои приятели, с които почти не се срещам, всички, с които общувам само по телефона. Че рано или късно ще ми се наложи да ги създам всичките, така че никой от тях никога да не замълчи.

Това бе неизбежно и аз се примирих с тази неизбежност. Че ще създам образите иди отраженията на своите живи приятели, които постепенно ще ги сменят, бе предопределено. Ако бях художник, бих нарисувал портретите им и те щяха да ме гледат от стените и аз щях да разговарям с тях като с живи хора. Ако бях писател, щях да ги вселя в своите повести и разкази и сам щях да се преселя в света, създаден от мен на хартия. Съдено ми е да населявам с образите на моите приятели онези светове, онази трета природа, която е създадена от човешкото въображение. Аз съм програмист и аз вселих създадените от мен образи там, където можех.

Създадох ви всичките. Ела, Едвин. Карл, Санто, Марк – всички, които считах свои приятели. Това вече не беше трудно, когато най-главната стъпка бе направена. Това сега не беше трудно и скъпо. Вселих ги вътре в машината и ги накарах да се учат от онези, чиито образи бяха, да слушат нашите телефонни разговори и да чакат времето, когато тези разговори секнат, за да оживеят тогава самите те и тихо и незабележимо да заемат местата на отишлите си...

Впрочем всичко това вече няма значение, но аз за нищо не съжалявам. Щеше да ми бъде много по-тежко, ако те престанеха да ми се обаждат. Какво тогава бих почувствувал? Обида. Вина. Огорчение. Отчаяние. Но докато звънят, докато в телефонната слушалка се чуват гласовете им, все още си струва да се живее. Мога да се примирявам с неуспехите и разочарованията, мога да се надявам на някаква промяна. До безкрай мога да отлагам срещите, като се оправдавам с някакви причини. Причините винаги ще ме спасят. И те си имат своите причини. И те също всичко разбират. Та нали ние сме свободни да постъпваме както пожелаем и на нас са ни напълно достатъчни гласовете, които чуваме по телефона.

И ето че преди три месеца ми хрумна една мисъл, че в машината трябва да създам още един образ. Своя собствен образ.

Беше ми съдено рано или късно да създам своя автопортрет. За да мога някои ден да спра пред него и да погледна в собствените си очи...

Никак не беше трудно. Още един призрак се всели в информационно-изчислителната система, започна там своя призрачен живот в моята сянка. Аз го надарих с живот, но го оставих да чака. Някога точно така ми изглеждаше нашето съвместно съществуване. Някой ден той тихо и незабележимо ще заеме моето място до телефонната слушалка и моите приятели няма да усетят загубата и животът ще си тече както преди.

...И все пак – защо той е отишъл на летището? Защо ми позвъни? Аз го надарих със свободна воля, но не чак до такава степен, че само за тези три месеца да се превърне в човек, съвсем различен от мен. Та нали за онова, което той направи, трябва да съществува някаква причина, известна и на двама ни, или самият аз не се решавам да надникна в душата си и да потърся тази причина? А той се е решил на това. Тогава излиза, че съм постигнал съвършенството в своите творения, че съм създал истински

живи хора, които могат да мислят, чувствуват, действуват. В какво тогава се състои различието между нас и тях, и кое би могло да служи като мярка за реалност? И кои тогава сме самите ние?

Погледнах часовника си. Къде ли се намира сега той? Още пътува с експреса от летището, или вече върви по улицата към къщи и дъждът шиба лицето му, а той навежда глава срещу вятъра и гледа побързо да стигне до входа? Може би точно сега, в същата тази секунда сваля в антрето мокрия си шлифер, отваря вратата на стаята си, взима слушалката...

Трепнах, като чух позвъняването. Оставих телефонът да иззвъни пет пъти, след което се приближих до него.

– Нямам много време – каза той. – Автобусът закъсня.

Нищо не отговорих.

– Аз не отлитам сам.

Изведнъж всичко разбрах. Сърцето ми се сви от мъка.

– Тя повече няма да ти звъни – каза той.

– Ти не можеш да постъпиш така.

– Аз не мога да постъпя иначе. Аз прекалено дълго мечтаех за това.

– Я, слушай! – ревах в слушалката аз. – Ти си ненормален, ти не можеш да постъпиш

така! Тебе те няма, бе, ти разбираш ли това?!
Тебе просто те няма!

– А ти сигурен ли си? – попита той с наглед спокоен глас. – Може би тебе те няма, а? Или и двамата не съществуваме? Как да разберем кой от нас съществува в действителност? Аз се помня точно оттогава, откогато и ти, и за мен моят свят и моето минало са не по-малко реални, отколкото за теб...

Знаех, че е прав и нямаше какво да му отговоря. Но знаех още нещо, той също го знаеше. При всичкото ни сходство той, създаденият от мен двойник, беше с нещо неуловимо по-добър от мен. Създавайки го, аз, без да искам, го правех такъв, какъвто исках да бъде, добавях към портрета си почти неуловими черти и сега тези черти, тези достойнства, които не съществуват в оригинала, се обърнаха срещу мен! Моят двойник бе неуловимо по-добър от мен, малко по-решителен, по-щедър, по-честен. Почти несъзнателно, почти неуловимо аз изглаждах в портрета си онова, което ми пречеше в живота, добавях, каквото не ми достигаше. И ето че настъпи часът на разплата!

– Не всичко още е изгубено – каза ми той. И аз неочаквано си спомних, че докато мислех, той не произнесе нито една дума.

Нашите мисли очевидно протичаха почти по един и същ начин.

– Какво? – попитах, досещайки се за отговора. Гласът ми леко трепереше, не можех да се справя с треперенето на ръцете ми.

– Билетите са на касата на летището. Своя ще получиш срещу паспорта си. До излитането има още два часа.

Всичко разбрах.

– Ти самият също не си уверен – казах му аз.

– Аз почти съм уверен – отговори той. – Ти още имаш шанс. Не забравяй, последният ти. И сбогом.

Той окачи слушалката.

Да, това бе последният ми шанс. Последният ми шанс да се изтръгна от плена на създадения от мен свят и ако аз го изпусна, ако не се реша да опитам, аз завинаги ще остана в този свят. И вече нищо няма да ме спаси от самотата. Аз ще говоря с приятелите си по телефона, но ще престана да вярвам в тяхната реалност. Ще се опитвам да се върна към обикновения живот, но няма да мога да го направя, тъй като постоянно ще се страхувам от окончателното и безвъзвратно потвърждение на факта, че вече съм свършено сам. Ако

не се реша да проверя това днес, сега, аз вече никога няма да се реша да го направя.

Все още имах шанс. Все още съществуваше вероятност не всичко да е изгубено, че мога да се изтръгна от плена на сътворения от мен свят, че все още не съм съвсем сам тук, на моята земя. Още съществуваше шанс, че някой от моите приятели, с които аз разговарям по телефона – са живи, истински хора, че Ела, с която той днес се е разбрал, е истинска, жива Ела, а не заелата нейното място в моя живот образ на Ела от паметта на машината...

Хвърлих се към антрето, грабнах куфара. По-бързо! Още имам шанс! Моят свят се руши, но още имам шанс да се измъкна от развалините му. Аз, самият аз със собствените си ръце създадох онова, което го разруши. Моят двойник, малко порешителен, честен и смел от мен, се реши на това. Но това означава, че и самият аз отдавна съм искал да постъпя точно така!

Застинах за миг, внезапно осъзнал, че това наистина е така.

До излитането оставаше по-малко от два часа.

* * *

Пристигнах на летището половин час преди излитането. Като вземах билета от касата, аз още не знаех закъде ще летя, но

това нямаше никакво значение. Едва успях да се регистрирам, с последните тръгнах към изхода. Качвайки се в самолета, все още се надявах. Но когато запалиха двигателите и самолетът започна да рулира към пистата за излитане, креслото до мен си остана празно...

* * *

Отляво имаше планини и шосето, почти съвсем празно сега, когато още не е почнал сезонът, се виеше между тях и морето. Понякога се спускаше до самия плаж, понякога се издигаше нагоре и тогава пустинният морски хоризонт отдясно се отдръпваше на много километри. Още беше прекалено студено за къпане, но слънцето сияеше жарко също както летем, а склоновете на планините бяха покрити със свежа пролетна зеленина; край пътя цъфтеше някакъв храст и вчерашният дъжд и прохладният вятър изглеждаха съвсем нереални. Ние взехме със себе си най-необходимото, нашите раници бяха съвсем леки. Цяла наслада бе да се пътува по този път и да слушаш как свистят гумите по асфалта, как леко скърца десният педал, как вълните връхлитат плажа, покрит с дребни обли камъчета. Ние почти не разговаряхме, и така ни беше добре.

А после спряхме до крайпътното кафене и ядохме сладолед, и пихме гроздов сок, тъй като все още никак не ни се обядваше, и

гледахме морето – далече долу, и говорехме, и се смеехме.

И настъпи вечерта, и утрото.

И това бе самият живот...

